

Буковинський Вісник

державної служби та
місцевого самоврядування

Офіційна хроніка

Державне управління

Місьцеве самоврядування

Наукова думка

Перепідготовка та
підвищення кваліфікації

Статистика, факти, події

Засновник
Чернівецький регіональний центр
перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників органів державної влади,
органів місцевого самоврядування,
державних підприємств,
установ та організацій

Рішенням Національної ради України з питань
телебачення і радіомовлення від 28.12.2023 р.
№1994 «Буковинський вісник державної служби
та місцевого самоврядування» зареєстровано
суб'єктом у сфері онлайн-медіа, внесено до
Реєстру суб'єктів у сфері онлайн-медіа та
присвоєно ідентифікатор R40-02410

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

голова: ЯРМИСТИЙ Микола Васильович, директор
Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації,
кандидат наук з державного управління;
заступник голови: ГАКМАН Сергій Михайлович, заступник
директора Чернівецького регіонального центру підвищення
кваліфікації, кандидат історичних наук;
відповідальний секретар: ХАЛАВКА Лілія Василівна, завідувач
редакції Чернівецького регіонального центру підвищення
кваліфікації;
члени редакційної колегії:
БАБ'ЮК Ігор Орестович, координатор партнерства «Український
Народний Дім у Чернівцях»;
БОСТАН Сергій Іванович, директор департаменту соціально-
економічного розвитку та стратегічного планування
Чернівецької міської ради, кандидат політичних наук;
ГУЦУЛЯК Ірина Георгіївна, доцент кафедри історії та культури
української мови Чернівецького національного університету ім.
Ю. Федьковича, кандидат філологічних наук;
КОРОЛЮК Юрій Григорович, професор кафедри маркетин-
гу, цифрової економіки та підприємництва Чернівецького
торгівельно-економічного інституту київського національного
торгівельно-економічного університету, доктор наук з держав-
ного управління;
КРУГЛАШОВ Анатолій Миколайович, завідувач кафедри
політології та державного управління Чернівецького
національного університету ім. Ю. Федьковича, доктор
політичних наук;
МАЛЬКО Неля Борисівна, виконавчий директор Асоціації
органів місцевого самоврядування Чернівецької області
«Агенція розвитку громад Буковини»;
МАРЧУК Христина Василівна, заступник директора Департа-
менту регіонального розвитку – начальник управління з питань
місцевого самоврядування та розвитку туризму Чернівецької
обласної державної (військової) адміністрації;
МЕЛЬНИЧУК Яна Станіславівна, начальник відділу
моніторингу навчання та комунікацій Чернівецького
регіонального центру підвищення кваліфікації;
НЕЧАЄВА-ЮРІЙЧУК Наталія Вікторівна, докторант кафедри
політології та державного управління Чернівецького
національного університету ім. Ю. Федьковича, кандидат
історичних наук;
ПАВЛЮК Михайло Вікторович, заступник голови
Чернівецької обласної ради, кандидат політичних наук;
РОТАР Наталія Юріївна, професор кафедри політології та
державного управління Чернівецького національного
університету ім. Ю. Федьковича, доктор політичних наук;
ЧЕБАН Вікторія Іванівна, доцент кафедри європейського фа-
культету Чернівецького національного університету ім. Ю.
Федьковича, кандидат юридичних наук

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
58001, Чернівці,
вул.Поповича, 2, 4 поверх, к.17
Тел/факс: (0372) 552903
E-mail: cppykww@gmail.com

Редакція зберігає за собою право скорочувати
й редагувати подані текстові оригінали. Журнал
може друкувати матеріали, не поділяючи
думки автора. Статті не рецензуються та не повер-
таються. За точність наведених даних
відповідають автори. Передрук матеріалів –
тільки з дозволу редакції.

У номері:

Державне управління та державна служба

Дмитро Завгородній: Реформа професійно-технічної освіти в Україні.....	3
Валерій Вівчарюк: Україна вибудовує нову модель підтримки ветеранів.....	5
Христина Марчук: Адміністративні послуги для ветеранів.....	6
Заступниця міністра освіти і науки Надія Кузьмичова розповіла про реформу старшої профільної освіти.....	8

Міське самоврядування

Верховна Рада України прийняла Постанову про безперервність функціонування представницьких органів місцевого самоврядування.....	8
Наталія Фрунзе: Реалізація ветеранської політики у Чернівецькій громаді.....	9
Територіальні громади: Дайджест.....	12
Функціональні типи територій в Україні: нова класифікація та критерії визначення.....	16

Європейська інтеграція, транскордонне співробітництво

Зиновій Бройде: Міжнародна і внутрішня міжтериторіальна взаємодія як чинник регіонального розвитку і зовнішніх зносин.....	18
Громади Чернівецької області підписали 12 угод про міжнародне територіальне співробітництво з румунськими комунами.....	27
Аташе з питань оборони Посольств Німеччини та Швейцарії в Україні обговорили з керівництвом області можливості співробітництва у безпековій та оборонній сферах.....	28
Чернівці відвідав Надзвичайний і Повноважний Посол Королівства Бельгія в Україні Люк Якобс.....	29
Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Корея в Україні Пак Кічанг перебував з робочим візитом у Чернівцях.....	31
Чернівецьку область відвідав Генеральний консул Чеської Республіки в м. Львів Іржі Борцел.....	31

Наукова думка

Анатолій Круглашов: Відновлення ефективності місцевого самовряду- вання в умовах війни.....	32
Наталія Ротар: Модель стійкості та спроможності територіальних громад Чернівецької області: формуємо, апробуємо, стверджуємо.....	35
Інна Дутчак: Гуманітаризація реформування системи освіти: проблеми і виклики. Роль гуманітарної освіти в умовах воєнного стану.....	37
Валентина Підгірна: Роль закладів освіти у підтримці сталого розвитку громад.....	39

Підвищення кваліфікації

Штучний інтелект та цифрові технології у системі підвищення кваліфікації публічних службовців.....	41
Микола Ярмистий: Професіоналізація публічних службовців в умовах технологічних змін.....	43
Світлана Шарагова: Підвищення кваліфікації публічних службовців у 2025 році.....	46
Яна Мельничук: Оцінка якості освітніх послуг – важливий інструмент для забезпечення ефективності професійного розвитку публічних службовців.....	48

ДМИТРО ЗАВГОРОДНІЙ,

ЗАСТУПНИК МІНІСТРА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ

РЕФОРМА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У Чернівцях відбулася презентація оновлених майстерень Чернівецького вищого професійного училища радіоелектроніки та Професійно-технічного училища № 8. Реконструкція здійснена в межах проєкту «EU4Skills: Модернізація інфраструктури системи професійно-технічної освіти в Україні», що фінансується за кошти Європейського союзу через німецький державний банк розвитку KfW. Від імені Німецького державного банку розвитку KfW Проєкт реалізує Український Фонд соціальних інвестицій.

Подію відвідав заступник Міністра освіти і науки України з питань цифрового розвитку Дмитро Завгородній. За його словами, Чернівці стали яскравим прикладом того, як має виглядати сучасний професійний освітній простір. Він підкреслив, що оновлені майстерні мають бути орієнтиром для всієї системи профосвіти, адже саме такі простори створюють мотиваційне середовище для учнів і забезпечують сучасні умови навчання.

Новий закон про професійну освіту — фундамент масштабних змін

Спілкуючись із журналістами, Дмитро Завгородній розповів про ключові напрямки й цілі реформи професійно-технічної освіти, що нині реалізується в Україні.

У вересні цього року Президент України підписав новий Закон «Про

професійну освіту», який запускає комплексну модернізацію системи професійно-технічної освіти на найближчі роки.

Серед структурних змін — оновлення змісту навчання та створення наглядових рад. Наглядові ради складатимуться із представників місцевої влади чи організацій, яким будуть делеговані ці повноваження, а також роботодавців. Саме роботодавці отримають реальний вплив на зміст освіти: перегляд програм, формування професійних стандартів, впровадження нових кваліфікацій та практикоорієнтованих модулів тощо. Тобто реформа передбачає, що бізнес перестає бути «стороннім спостерігачем» і перетворюється на повноцінного партнера закладу.

Один із важливих акцентів реформи — розвиток дуальної освіти: створення умов, за яких студенти вчитимуться не лише в майстернях, а й безпосередньо на підприємствах. Ефективність такого підходу Дмитро Завгородній проілюстрував прикладом Швейцарії, де заклад, співставний за розміром із чернівецькими училищами, навчає близько 3000 студентів, адже більшість навчання відбувається на реальних виробництвах. Запровадити податкові пільги для підприємств, які беруть студентів на стажування, планується вже у 2027 році. Але першим кроком стане оновлення програм та створення наглядових рад у 2026 році.

Фінансова автономія та нова модель управління закладами

Із 2027 року всі заклади професійної освіти поступово реорганізують у комунальні підприємства. За словами заступника міністра, це означає:

- можливість укласти індивідуальні контракти з працівниками;
- гнучку систему оплати праці, що враховує специфіку професій;
- прозоре планування фінансів і можливість залучати додаткові джерела доходів;
- нові механізми призначення директора та визначення його показників ефективності.

Наглядова рада фактично стане «роботодавцем» директора, що створить нову культуру управління закладами і підвищить їхню відповідальність перед студентами, бізнесом і громадою.

Профілізація та оптимізація мережі закладів професійно-технічної освіти

Реформа передбачає поступову профілізацію закладів: у кожному місті має залишитися один сильний центр за напрямом, але добре обладнаний і модернізований. За словами Дмитра Завгороднього, цей підхід дасть змогу створити якісні навчальні хаби: автотехнічні, кулінарні, машинобудівні, швейні тощо. Такі центри отримають сучасні лабораторії, інноваційне обладнання, можливість проводити реальні виробничі процеси та навчання на сучасній техніці. Чернівецький приклад демонструє підхід, який держава прагне масштабувати на всю країну: ремонт не лише майстерень, а й будівель, оновлення фасадів, термомодернізацію, облаштування навколишнього простору.

Освіта для дорослих, ВПО та ветеранів

Важливою частиною реформи є переорієнтація системи професійно-технічної освіти на роботу з дорослими. В Україні збільшується кількість людей, які потребують перекваліфікації, зокрема внутрішньо переміщені особи та ветерани. Заклади мають стати центрами другої

освіти, де можна швидко опанувати нову професію, отримати практичні навички, щоб знайти роботу або відкрити власну справу. Скорочені програми, динамічні курси, можливість навчання у форматі «вечірніх» або «інтенсивних» модулів — усе це має з'явитися в системі вже у найближчі роки.

Скільки коштів потрібно на модернізацію та як обирають заклади

Повне переобладнання всіх закладів, як зауважив Дмитро Завгородній, не є необхідним, однак близько 300 закладів по всій країні мають значний освітній потенціал та потребують модернізації в першу чергу. Фінансування здійснюється на конкурсній основі. Заклади готують великі проектні заявки, які оцінюють за 17 критеріями, серед яких пріоритетність професії, участь бізнесу, розмір закладу, рівень працевлаштування випускників, співфінансування з боку області чи громади тощо. При цьому пріоритет надається тим напрямам, які відповідають державній політиці підтримки переробної промисловості та стратегії «Зроблено в Україні». Держава відходить від ідеї миттєвого оновлення всієї системи. Натомість запроваджується довгострокова модель: щороку планується виділяти кошти на оновлення близько 100 майстерень і лабораторій. За 10 років це дозволить повністю модернізувати мережу та підтримувати в сучасному стані.

Заступник міністра освіти підсумував, що реформа професійно-технічної освіти має на меті формування повноцінної, конкурентної та гнучкої системи, здатної забезпечити країну фахівцями, яких гостро потребує економіка. Сучасні майстерні, тісна співпраця з бізнесом, оновлені програми та можливості для дорослих створюють реальний інструмент подолання дефіциту кадрів і зниження рівня безробіття. Реформа прагне повернути престиж робітничим професіям, роблячи їх зрозумілими, перспективними і привабливими для молоді.

ВАЛЕРІЙ ВІВЧАРЮК

начальник управління з питань
ветеранської політики
Чернівецької ОВА

УКРАЇНА ВИБУДОВУЄ НОВУ МОДЕЛЬ ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ

Сьогодні ми всі живемо в умовах війни, масштаби якої світ не бачив із часів Другої світової. Україна зіткнулася з повномасштабною агресією, де застосовується фактично весь спектр озброєнь — від стрілецької зброї до тактичної й стратегічної авіації. Це має прямі наслідки: кількість наших захисників і захисниць, які повертаються зі служби та отримують статус ветеранів, постійно зростає і ще зростатиме.

У цих умовах органи державної влади й місцевого самоврядування зіткнулися з абсолютно новими викликами. Україна фактично стала піонером у формуванні сучасної системи реабілітації, лікування та психологічної адаптації ветеранів. Ми створюємо модель, якої не мав жоден інший європейський чи світовий досвід у таких масштабах.

Одним із ключових кроків стало запровадження інституту фахівців із супроводу ветеранів. На Буковині він працює вже в повноцінному форматі. Пам'ятаю, як на старті багато представників місцевої влади ставилися до цієї ініціативи скептично. Але сьогодні ми маємо 89 штатних посад, із яких 70 фахівців уже працюють у громадах області. Важливо підкреслити, що фінансування цих спеціалістів здійснює не місцева влада, а Міністерство у справах ветеранів — і це суттєво посилює ефективність моделі.

Окремо запрацював напрямок супроводу ветеранів у закладах охорони здоров'я:

на сьогодні 13 спеціалістів працюють безпосередньо там, де здійснюється лікування та реабілітація наших захисників. Це дозволяє комплексно підтримувати людину — від медичної допомоги до психологічної адаптації.

Але разом з цим важливо розуміти: ми не маємо на меті «змінювати ветеранів». Натомість повинні змінюватися ми: суспільство, фахівці, представники державних установ. Після 24 лютого 2022 року країна вже ніколи не буде такою, як до війни, і кожен має це усвідомити.

Ветеран, звертаючись по допомогу чи консультацію, перш за все заслуговує на повагу. Звичайне щире «дякую за захист України» може зняти напруження й побудувати зовсім інший тон розмови. Натомість формальний або грубий підхід — це шлях до конфліктів і недовіри. Тому посадові особи, соціальні працівники та інші фахівці повинні не лише володіти професійними навичками, а й мати відповідну етику спілкування та моральну позицію.

Ветеран має загострене відчуття справедливості — це природно. Але він не «інший», не «відокремлений» — він частина суспільства, яка стала на наш захист. Хтось це зробив добровільно, хтось був мобілізований — але всі виконали свій обов'язок. І наша політика шани, поваги та героїзації має бути не декларативною, а реальною.

ХРИСТИНА МАРЧУК

заступник директора
Департаменту регіонального
розвитку ЧОВА – начальник
управління стратегічного планування

АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ

Департамент регіонального розвитку Чернівецької обласної військової адміністрації координує створення мережі центрів надання адміністративних послуг (ЦНАПів) і розвиток системи надання адміністративних послуг, зокрема підвищення якості та доступності послуг для жителів області.

У минулому році ми працювали над інтеграцією послуг соціального характеру для ветеранів в мережу ЦНАП нашої області. З метою наближення цих послуг до ветеранів та членів їх сімей на державному рівні було ухвалено рішення передати надання цих послуг у ЦНАПи громадам, адже мережа ЦНАПів в Україні є надзвичайно розгалуженою — 90% громад мають власні центри. У Чернівецькій області — 100%. Крім того, діють 109 віддалених робочих місць і 6 територіальних підрозділів. Загалом — 167 точок доступу.

Наше завдання полягало в тому, щоб максимально наблизити ці послуги до місця проживання військовослужбовців і ветеранів, аби їм не доводилося їхати в районний чи обласний центр для отримання потрібної послуги.

Минулого року 19 ветеранських послуг були законодавчо включені до переліку обов'язкових послуг, що надаються через ЦНАПи. Ми провели низку узгоджувальних нарад із адміністраторами центрів, а за підтримки міжнародних партнерів, зокре-

ма ПРООН, — кілька навчальних тренінгів. До навчання залучали психологів, юристів, фахівців Міністерства у справах ветеранів України, щоб підготувати адміністраторів центрів до якісної роботи з цією категорією громадян. Всім ЦНАПам було надіслано для керівництва в роботі Методичні рекомендації щодо створення та функціонування в центрах надання адміністративних послуг «єдиного вікна» для ветеранів війни та осіб, на яких поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», які розроблені Мінветом.

Всі 52 громади прийняли рішення про включення в перелік послуг, який надається через ЦНАП, 19 послуг у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Із переліку цих послуг по 8 суб'єктом надання є Міністерство у справах ветеранів України. Ще 10 послуг надають управління з питань ветеранів і соціального захисту на рівні районних військових адміністрацій у трьох районах області. Крім того, продовжують працювати управління соціального захисту райдержадміністрацій в 11 колишніх районах. Також Пенсійний фонд України є суб'єктом надання однієї послуги із зазначеного переліку. Тому потрібно було вибудувати чіткий маршрут кожної послуги: як заява з пакетом документів із ЦНАПу найвіддаленішої громади потрапляє до суб'єкта надання послуги для ухвалення рішення. Нашим завданням було навчити адміністраторів правильно

комунікувати з ветеранами війни та членами їх сімей та розуміти весь маршрут послуги. Для цього законом передбачено інформаційні та технологічні картки до кожної послуги. Суб'єкт надання готує ці картки, подає їх у ЦНАП, і далі адміністратори працюють за чітко визначеною процедурою. Надання послуг ветеранам війни, членам сімей ветеранів має бути забезпечено на однаково високому рівні з урахуванням наступних критеріїв: результативність, своєчасність, доступність, зручність, відкритість та повага до особи.

Ми постійно аналізуємо роботу ЦНАПів, щоквартально проводимо моніторинг кількості та видів наданих послуг. Обсяг наданих послуг щороку зростає: якщо торік їх було понад 350 тисяч, то за перше півріччя 2025 року — вже близько 281,5 тисяч. Проте, коли аналізуємо структуру послуг, бачимо, що ветеранські послуги становлять лише незначну частку — близько 800. І з них 94% — це лише один вид послуг — отримання витягу з Єдиного державного реєстру ветеранів війни.

Це свідчить про те, що ветерани переважно не звертаються до ЦНАПів за такими послугами як встановлення статусу учасника бойових дій, видача посвідчення, встановлення статусу особи з інвалідністю внаслідок війни, встановлення статусу члена сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни та члена сім'ї тощо. Вони, за звичкою, звертаються до управлінь соціального захисту або новостворених структурних підрозділів з питань ветеранської політики. Проте більшість таких управлінь функціонує лише на рівні районів і міст, тому ветеранам із сільських громад знову доводиться долати значну відстань для отримання послуги. Так не має бути.

Наразі ми системно працюємо з управлінням з питань ветеранської політики обласної державної адміністрації та громадами області, пояснюючи, що саме на рівні громади має бути єдина точка входу для ветерана для отримання адміністративної послуги. Важливо, щоб першим контактом для нього був фахівець із супроводу ветеранів, старо-

ста чи голова громади, які мають спрямувати його до ЦНАПу.

Також маємо працювати із суб'єктами надання послуг. Часто на рівні області, району чи територіальної громади розробляються програми підтримки ветеранів та членів їх сімей, але функція прийому заяв на отримання передбаченої в програмі допомоги не передається в ЦНАП. Через це ветеран або член сім'ї, формуючи необхідний пакет документів, має звернутися в ЦНАП, щоб отримати ту чи іншу довідку чи витяг, після чого пакет документів із заявою відносить в структурний підрозділ з питань ветеранської політики чи соціального захисту відповідного рівня, тобто суб'єкту надання послуги. Для того, щоб заяву і пакет документів можна було одночасно подати в ЦНАПі, суб'єкт надання послуги має розробити інформаційну та технологічну картки та передати в ЦНАП, щоб адміністратор чітко розумів порядок та строки надання послуги.

Слід також зазначити, що приміщення ЦНАПів мають досить високий рівень безбар'єрності, що становить 82%. Зокрема приміщення облаштовані пандусами, сходами з поручнями, мають спеціально обладнані санітарні кімнати, таблички зі шрифтом Брайля. Окремі ЦНАП мають технічні засоби для встановлення відеозв'язку із перекладом жестової мови, що дає можливість для обслуговування людей з інвалідністю, зокрема з порушенням слуху чи зору.

Тобто ми створили досить розгалужену та доступну мережу точок до адміністративних послуг, але її потенціал не в достатній мірі використовується в системі надання ветеранських послуг. Тому наше завдання спільно з усіма учасниками процесу, суб'єктами надання послуг ветеранам вдосконалити алгоритм взаємодії, забезпечити єдину точку доступу до ветеранських послуг у громадах і зрозумілу послідовність дій. Адміністративна послуга — це базовий сервіс, який повинен бути максимально простим і доступним.

ЗАСТУПНИЦЯ МІНІСТРА ОСВІТИ І НАУКИ НАДІЯ КУЗЬМИЧОВА РОЗПОВІЛА ПРО РЕФОРМУ СТАРШОЇ ПРОФІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У Чернівцях з робочим візитом перебувала заступниця Міністра освіти і науки Надія Кузьмичова. У рамках заходів вона провела зустріч з батьками учнів, під час якої йшлося про ключові зміни, що відбудуться у старшій профільній школі. Про це інформує департамент освіти і науки Чернівецької ОВА.

Надія Кузьмичова презентувала передумови та суть реформи:

- Зменшення перевантаження учнів, вільний вибір предметів, які відповідають здібностям дитини.
- Інший підхід до організації освітнього процесу: гнучкий розклад для груп.
- Сучасні простори-трансформери для проектної роботи.
- Новітнє лабораторне обладнання та програмне забезпечення.
- Інший кадровий склад: профільні фахівці,

практики та викладачі закладів вищої освіти.

Вона наголосила, що необхідно створити якісні академічні ліцеї, де діти навчатимуться у сучасному освітньому середовищі, з доступом до ресурсів і профільних курсів, які відповідають їхнім інтересам і майбутнім професійним планам.

Що ще важливо для розуміння реформи старшої школи?

- Реформа не передбачає закриття шкіл.
- Відсутність ліцею в населеному пункті чи громаді не означає відсутність школи.
- Гімназія – це якісна освіта до 9 класу, а не гірша школа.

Надія Кузьмичова ще раз підкреслила, що мета реформи – забезпечити дітям доступ до якісного профільного навчання, яке сьогодні неможливо забезпечити в кожній школі через обмеженість кадрових та матеріальних ресурсів.

Місцеве самоврядування

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ ПРИЙНЯЛА ПОСТАНОВУ ПРО БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Верховна Рада України на пленарному засіданні 8 жовтня 2025 року прийняла в цілому проект Постанови про безперервність функціонування представницьких органів місцевого самоврядування (сільських, селищних, міських, районних у містах, районних, обласних рад, сільських, селищних, міських голів) в Україні в умовах військової агресії російської федерації, реєстр. №14031.

Постановою:

- визнається, що організація підготовки та проведення місцевих виборів із дотриманням національного законодавства, європейських стандартів демократичних виборів є неможливими в умовах військової агресії російської федерації проти України та запровадженого у зв'язку з цим в Україні

воєнного стану;

- наголошується на тому, що відповідальність за неможливість своєчасної організації підготовки та проведення місцевих виборів в Україні з дотриманням демократичних виборчих стандартів несе держава-агресор — російська федерація;
- констатується, що стале функціонування органів місцевого самоврядування та здійснення ними повноважень, передбачених Конституцією та законами України, є обов'язковими умовами дотримання принципу безперервності влади, забезпечення правопорядку, національної безпеки, оборони держави та життєдіяльності територіальних громад тощо.

Джерело: <https://www.rada.gov.ua/print/266704.html>

НАТАЛІЯ ФРУНЗЕ

директорка Департаменту
соціальної політики
Чернівецької міської ради

РЕАЛІЗАЦІЯ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ГРОМАДІ

Війна змінила життя кожного українця. Але особливо — тих, хто захищає нашу державу, і їхні родини. Саме тому в громадах важливо створювати систему підтримки, яка допоможе ветеранам повернутися до мирного життя, адаптуватися та відчувати себе потрібними суспільству. У Чернівцях цю роботу ведуть системно: реалізують ветеранську політику на місцевому рівні, відкривають нові простори для підтримки військових, їхніх рідних та родин загиблих, зниклих безвісти чи полонених Захисників та Захисниць. Про те, як саме громада допомагає своїм Захисникам та Захисницям і що стоїть за цими ініціативами, ми поговорили з директоркою Департаменту соціальної політики Чернівецької міської ради Наталією Фрунзе.

Останнім часом Департамент соціальної політики активно проводить різні заходи для ветеранів та їхніх родин. Розкажіть, будь ласка, детальніше, які саме ініціативи ви реалізуєте і яка їхня мета?

Ми прагнемо, щоб ветеранська спільнота у Чернівцях була не лише об'єднаною, а й відчувала реальну підтримку. Тому організовуємо різні формати заходів — як інформаційні, так і більш неформальні, щоб створити простір для спілкування та взаємопідтримки.

До прикладу, ми нещодавно організували перший в Чернівецькій області ветеранський форум «Сила спільнот», і це справді було щось особливе. Форум став майданчиком, де могли зустрітися ветерани, їхні родини, сім'ї загиблих і зниклих безвісти Захисників, представники влади, громадських організацій і комунальних установ. Ми говорили про важливе — про життя після служби, про адаптацію, про те, як громада може підтримати наших Захисників та Захисниць у поверненні до мирного життя. Було багато щирих історій, пропозицій і дуже конструктивних ідей, як спільно формувати ефективну ветеранську політику саме на місцевому рівні. Це живий діалог, який ми точно будемо продовжувати.

Також до дня Захисників та Захисниць департамент організував теплу та душевну зустріч «Кава з побратимами», де на учасників заходу чекали неймовірні творчі номери від талановитих ветеранів та малюнки від дітей.

Окрім того, влаштовували тематичні ретрити для родин військовослужбовців

та родин загиблих захисників, а також інформаційні зустрічі з родинами зниклих безвісти та полонених військовослужбовців. Такі події допомагають людям знайти однодумців, поділитися досвідом, отримати консультації фахівців і просто відчувати, що вони не самі.

Минулого року в Чернівцях запрацював Центр підтримки ветеранів «Місце Сили». Це перший подібний простір у місті. Розкажіть, будь ласка, детальніше — у чому його головна місія, які послуги він пропонує військовим та їхнім родинам, і чому його поява важлива саме зараз?

Так, центр підтримки ветеранів «Місце Сили» — це перший у Чернівцях спеціалізований простір, створений для ветеранів, військовослужбовців, їхніх родин, а також сімей загиблих, зниклих безвісти та полонених Захисників і Захисниць України. Його головна мета — допомогти нашим військовим повернутися до мирного життя, забезпечити їх усебічну підтримку — від психологічної до соціальної чи юридичної.

Тут ветерани можуть отримати консультації психолога, юриста, соціального працівника, взяти участь у тренінгах із профорієнтації чи розвитку власної справи. Ми також приділяємо велику увагу роботі з родинами — адже підтримка потрібна не лише тим, хто повернувся з війни, а й їхнім близьким, дітям.

Окрема особливість Центру — принцип «рівний рівному», коли ветерани допомагають ветеранам. Це створює довіру, розуміння й справжню спільноту підтримки. «Місце Сили» — це не просто про допомогу, це про відновлення, про віру в себе і про те, що поруч є ті, хто розуміє.

Пані Наталіє, окрім проєктів і центрів підтримки, які ще форми допомоги ветеранам сьогодні діють у громаді?

Окрім роботи ветеранських просторів, у нас запроваджено ще один важливий напрям — фахівці із супроводу ветеранів та демобілізованих осіб. Вони допомагають військовим і членам їхніх родин вирішувати соціальні, психологічні та правові питання, які виникають після повернення з військової служби. Це може бути оформлення пільг, отримання медичної допомоги, пошук роботи чи можливості для перекваліфікації.

Дуже важливо, що ці фахівці надають не лише практичну, а й психологічну підтримку — допомагають ветеранам адаптуватися до мирного життя, подолати наслідки стресу, відновити стосунки в родині та знайти своє місце в суспільстві. Вони фактично є посередниками між людиною та системою соціальних послуг, щоб жоден ветеран не залишався сам на сам зі своїми проблемами. Їхня місія — зробити шлях повернення до цивільного життя гідним, зрозумілим і підтримуваним на кожному кроці.

Ця послуга справді користується великим попитом — все більше військових звертаються до наших фахівців, адже відчують реальну користь і підтримку. Ми бачимо, що такий підхід працює, тому плануємо й надалі розширювати цей напрям, щоб кожен ветеран мав можливість отримати допомогу саме тоді, коли вона найбільше потрібна.

Ви також неодноразово згадували про створення «Путівника ветерана та його сім'ї». Розкажіть, будь ласка, що це за інструмент і як саме він допоможе нашим захисникам та їхнім родинам?

Путівник ветерана та його сім'ї — це дуже важливий і практичний інструмент, який ми розробляємо, щоб допомогти військовослужбовцям, ветеранам та їхнім родинам легше орієнтуватися у системі послуг і можливостей. Часто після повернення з фронту людина стикається з великою кількістю інформації, бюрократії, різними інстанціями, і не завжди розуміє, з чого почати. Саме тут на допомогу приходить наш путівник.

У ньому зібрано покроковий алгоритм дій: як отримати різні статуси, офор-

мити соціальні виплати, пільги, пройти медичну або психологічну реабілітацію. Також карта містить інформацію про освітні програми, можливості професійної перепідготовки, працевлаштування та відкриття власної справи. Ми приділяємо увагу й сім'ям військових — адже підтримка потрібна не лише ветеранам, а й їхнім близьким.

Путівник робить процес звернення по допомогу зрозумілим і доступним, адже все необхідне зібрано в одному місці — від контактів державних і громадських установ до порад, як підготувати документи. Ми прагнемо, щоб цей інструмент став своєрідним «навігатором» для кожного ветерана, який допоможе впевнено рухатися шляхом адаптації до мирного життя та розвитку у цивільному середовищі.

Посилання на електронну версію путівника: [Дорожня карта ветерана](#)

Автор: Ірина Басько, завідувач сектору інформаційної роботи відділу діловодства та зв'язків з громадськістю Департаменту соціальної політики Чернівецької міської ради

У ХОТИНСЬКІЙ ГРОМАДІ РЕАЛІЗОВУЮТЬ МІЖНАРОДНИЙ ПРОЄКТ INSPIRE: ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ РІЧОК БЕЗ ПЛАСТИКУ

Як інформує пресслужба Чернівецької обласної ради, для комплексного вирішення наболілих екологічних і комунальних проблем громади передбачено низку заходів для очищення берегів Дністра у межах Хотинської громади від пластику, сміття та недопущення скупчення пластикових відходів у річці; придбання нового обладнання, інвентаря для виконання робіт та додаткових контейнерів-сіток для збору ПЕТ-пляшки і пластику; проведення ЕКО-толок з дітьми та молоддю, серії екологічних заходів; обладнання лабораторії у Хотинському опорному академічному ліцеї для дослідження і моніторингу води, фіксації вмісту мікропластику в річці, облаштування комфортного місця відпочинку на березі Дністра для жителів громади, наших військових.

З початку реалізації проєкту в громаді придбали обладнання та інструменти для комунальників, що допомагає у роботі з підтримки чистоти та розчищенні прибережної зони Дністра; закупили 50 нових смітєвих баків та 20 контейнерів; розчищується територія для

зони відпочинку; розпланований проєкт рекреаційної зони «Східний пляж», який планують завершити до початку літнього сезону; провели дві ЕКО-толки з прибирання берегу Дністра у місті Хотин та селі Атаки за участю молоді.

Ініціатива RAPIDaCREa– Reducing the Amount of Plastic in the Dniester River and Coastal Recreation Area (Зменшення кількості пластику в річці Дністер та прибережній відпочинковій зоні) реалізується в рамках міжнародного проєкту INSPIRE (Innovative Solutions for Plastic-Free European Rivers – Інноваційні рішення для європейських річок без пластику) за кошти Європейського Союзу у межах програми Horizon

Фото: Чернівецька обласна рада

РЕЗУЛЬТАТИ ПРОЄКТУ «ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАД – ЗАДЛЯ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ CONCOM4EG» ПОКАЗАЛИ ПІД ЧАС ПРОМОТУРУ

У межах реалізації проєкту «Об'єднання громад – задля сталого економічного зростання ConCom4EG», що співфінансувався ЄС, в низці громад Чернівецької області було створено нові простори для розвитку, навчання й підприємництва. Незважаючи на те, що проєкт офіційно добіг завершення, його на-працювання мають продовження.

Для того, щоб побачити реальні результати впровадження ConCom4EG, Агенція розвитку громад Буковини організувала промотур. 4 листопада в його рамках учасники відвідали Новоселицьку та Мамалигівську громади, де ознайомилися з роботою Центрів професійного та креативного розвитку (швейною, столярно-слюсарною майстернями, майстернею-кухнею); функціонуванням геоінформаційних систем громад та побували у бізнес-коворкінгах.

5 листопада відбувся візит у Глибоцьку та Великокучурівську громади, де учасники відвідали Центри професійного та креатив-

ного розвитку (зокрема майстерню-кухню у Глибоцькій громаді), побачили, як працює геоінформаційна система, а також ознайомилися з діяльністю ветеранського простору «Побратими Глибоччини».

Промотири, за словами організаторів, є платформою для обміну досвідом, новими ідеями та мають на меті налагодження партнерств між громадами.

Фото зі сторінки Усть-Путильської територіальної громади у Facebook

КЛІШКОВЕЦЬКА МІСЦЕВА ПОЖЕЖНА ОХОРОНА ОТРИМАЛА СУЧАСНИЙ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬ

Клішковецька місцева пожежна охорона поповнилася сучасним пожежно-рятувальним автомобілем IVECO, — інформує Чернівецька обласна рада. Його громаді передала німецька благодійна організація Blau Gelbes Kreuz. Цей спеціалізований транспорт має високу прохідність і призначений для гасіння пожеж, проведення аварійно-рятувальних операцій та надання допомоги у складних умовах.

Автомобіль обладнаний потужним шасі, що забезпечує стабільність і мобільність під час роботи на будь-якій місцевості.

Внутрішній простір продумано до дрібниць: усе необхідне оснащення розміщено у спеціальних відсіках, що дозволяє рятувальникам швидко та зручно користуватися технікою. Завдяки своїй універсальній комплектації цей автомобіль стане незамінним помічником у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій різного рівня складності.

Надання такої техніки є ще одним прикладом плідної міжнародної співпраці та щирої підтримки українських громад у непростий час.

ВЕЛИКОКУЧУРІВСЬКУ ГРОМАДУ ВІДВІДАЛИ ПАРТНЕРИ З КАЛІНІВСЬКОЇ ГРОМАДИ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Візит, який тривав із 21 до 24 листопада 2025 року, відбувся у межах всеукраїнського проєкту «Пліч-о-пліч: згуртовані громади». Делегація на чолі з начальником Калинівської селищної військової адміністрації Бериславського району Херсонської області Максимом Кожем'якою ознайомилися з роботою сільської ради та закладів освіти громади, зокрема організацією роботи в умовах тривалих відключень електроенергії.

За ініціативи сільського голови Васи-

ля Тодеренчука домовлено про організацію відпочинку дітей Калинівської громади на території Великокучурівської громади з метою покращення їх ментального здоров'я.

Гості також взяли участь у заходах, приурочених Дню Гідності та Свободи, вшануванню жертв Голокосту та 10-й річниці створення громади.

Джерело: сторінка Великокучурівської громади у Facebook

МАМАЇВСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА ОТРИМАЛА НАЦІОНАЛЬНУ ВІДЗНАКУ «РОДИНА ДЛЯ КОЖНОЇ ДИТИНИ»

У Києві за участю першої леді України Олени Зеленської та прем'єр-міністра Юлії Свириденко відбулася церемонія вручення національної відзнаки «Родина для кожної дитини. Better Care Awards». Це перша в Україні відзнака, яка об'єднує та відзначає людей, громади, організації та бізнеси, що створюють для дітей простір безпеки, турботи й підтримки, а також своєю роботою та діяльністю забезпечують право кожної дитини зростати у сім'ї.

Цього року було 367 номінантів на відзнаку. Серед них – прийомні родини, усиновлювачі, фахівці соціальної сфери, громади, бізнеси та ініціативи, які своїми діями змінюють життя дітей на краще.

Мамаївська територіальна громада стала переможцем у номінації «Сила родини» - за

підтримку сім'ї як найкращого середовища для дитини. Нагороду отримала голова Мамаївської громади Наталія Катрюк.

Кампанію «Родина для кожної дитини. Better Care Awards» реалізують Координаційний центр з розвитку сімейного виховання та догляду дітей, Olena Zelenska Foundation / Фундація Олени Зеленської, Центр соціальних змін і поведінкової економіки разом із UNICEF Ukraine та за фінансової підтримки Європейського Союзу, Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) через державний банк розвитку KfW, урядів Канади, Швеції і Великої Британії.

Джерело: сторінка Мамаївської громади у Facebook

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ ПРОДОВЖУЄ УКЛАДАТИ УГОДИ В МЕЖАХ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРОЄКТУ «ПЛІЧ-О-ПЛІЧ: ЗГУРТОВАНІ ГРОМАДИ!»

Великокучурівська територіальна громада Чернівецької області уклала меморандум про партнерство із Сартанською селищною територіальною громадою Донецької області. Угоду підписали в межах національного проєкту «Пліч-о-пліч: Згуртовані громади!», який спрямований на посилення взаємодії та підтримки між громадами України.

Меморандум передбачає співпрацю за низкою важливих напрямів. Зокрема, громади об'єднують зусилля для підтримки мешканців у питаннях соціальної адаптації, працевлаштування та влаштування дітей до закладів освіти. Також планується організація спільних культурних, освітніх і спортивних заходів.

Окремий акцент у партнерстві зроблено на наданні психологічної та реабілітаційної підтримки ветеранам війни та членам їхніх родин.

Меморандум про співпрацю підписали також Вашківецька громада і Таврійська громада Каховського району Херсонської області. Документ передбачає активну співпрацю, обмін досвідом і реалізацію спільних ініціатив у ключових напрямках розвитку громад, зокрема:

- розвиток соціальної інфраструктури та

людського потенціалу;

- впровадження відновлювальних та альтернативних джерел енергії;

- підвищення енергоефективності систем водо- та електропостачання;

- покращення якості й швидкості надання адміністративних послуг із використанням сучасних інформаційних технологій;

- спільна участь у конкурсах міжнародної технічної допомоги, грантових програмах і проєктах;

- розробка та реалізація проєктів з відновлення критичної інфраструктури;

- відновлення та розвиток сучасного освітньо-культурного і спортивного простору;

- проведення форумів, конференцій та інших заходів з обміну досвідом між громадами;

- організація спільних спортивних і культурно-мистецьких подій;

- стратегічне планування та відновлення сталого розвитку територій;

- співпраця в організації відпочинку, екскурсійних, культурно-освітніх і відпочинкових поїздок для дітей — внутрішньо переміщених осіб з Таврійської громади.

Джерело: Чернівецька ОВА

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТИПИ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ: НОВА КЛАСИФІКАЦІЯ ТА КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ

19 листопада 2025 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову №1493, якою затвердив перелік функціональних типів територій і встановив цілісну систему критеріїв, за якими територіальні громади можуть бути віднесені до того чи іншого типу. Документ формує основу для стратегічного планування, державної підтримки та регіональної політики в умовах війни, відновлення та довгострокового розвитку.

1. Території відновлення: громади, що постраждали від війни

Цей тип об'єднує територіальні громади, які зазнали найбільшого впливу російської агресії. Щоб бути включеною до цієї категорії, громада має відповідати мінімум двом із таких критеріїв:

- на її території відбувалися бойові дії або вона була тимчасово окупована;
- її повністю чи частково включено до переліку територій можливих бойових дій;
- за останні три роки зруйновано чи пошкоджено понад 20% об'єктів нерухомості;
- громада демонструє значне соціально-економічне падіння: індекс податкоспроможності $< 0,9$ та понад 20% населення зареєстроване як ВПО.

Інформація щодо майна, руйнувань, податкової спроможності та кількості ВПО береться з відповідних державних реєстрів та офіційних джерел — від Мін'юсту до Мінсоцполітики.

Таким громадам держава надаватиме пріоритетну підтримку у відбудові, розмінуванні та відновленні критичної інфраструктури.

2. Території з особливими умовами для розвитку

До цієї великої групи належать громади, які мають структурні, природні або економічні обмеження й відповідають

критеріям принаймні одного окремого підтипу. Постанова виділяє шість таких підтипів.

2.1. Території з низьким рівнем соціально-економічного розвитку
Ключовий індикатор: індекс податкоспроможності $< 0,45$ за три роки.

2.2. Території з природними обмеженнями

Сюди входять:

- гірські території, визначені згідно з чинним законодавством;
- заліснені території (лісистість понад 50%);
- степові території з удвічі нижчою за середню щільністю населення.

2.3. Території техногенних катастроф

Це громади:

- постраждали внаслідок підриву Каховської ГЕС;
- або віднесені до зон радіоактивного забруднення після Чорнобильської катастрофи.

2.4. Території справедливої трансформації

До них належать громади, пов'язані з вугільною промисловістю — активною чи такою, що припиняє діяльність, а також громади в 30-кілометрових зонах впливу таких підприємств чи монофункціональних промислових міст.

2.5. Природоохоронні території

Громади, де об'єкти природно-заповідного фонду займають понад 20% площі.

2.6. Сільські території

Громада має відповідати щонайменше двом критеріям:

- щільність населення — удвічі нижча за середню;
- скорочення населення понад 30% з часу останнього перепису;
- індекс податкоспроможності $< 0,9$.

3. Території регіональних полюсів зростання

Це громади, які здатні стати драйверами регіонального розвитку. Щоб отримати такий статус, потрібне виконання хоча б двох критеріїв:

- індекс податкоспроможності $> 1,1$;
- населення понад 30 тис. жителів;
- вигідне географічне розташування — через центр проходить дорога державного значення.

Міські агломерації.

Окремо виділяються громади, що входять до агломерацій великих міст (від 470 тис. населення) та розташовані в 30-кілометровій

зоні впливу.

4. Території сталого розвитку

Це громади, які:

- не належать до територій відновлення чи груп із обмеженнями;
- мають індекс податкоспроможності 0,9 і більше;
- демонструють позитивний приріст населення;
- мають викиди від стаціонарних джерел нижчі за середні державні.

Такі громади розглядаються як осередки збалансованого економічного, екологічного та соціального розвитку.

СУМСЬКА ТА ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНІ РАДИ ПІДПИСАЛИ МЕМОРАНДУМ ПРО СПІВПРАЦЮ

Документ передбачає поглиблення міжрегіонального партнерства та спільну реалізацію соціальних, оборонних і економічних ініціатив. Він спрямований на об'єднання зусиль двох областей для підтримки населення, розвитку регіонів та організації повоєнного відновлення.

Підписали Меморандум заступник голови Сумської обласної ради Костянтин Товстуха та перший заступник голови Чернівецької обласної ради Микола Гуйтор.

У межах домовленостей сторони визначили кілька ключових напрямів співпраці:

- реалізація спільних соціальних проєктів, зокрема для внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та соціально вразливих груп;
- розвиток медичних, освітніх, молодіжних і культурних програм;
- посилення підтримки Збройних Сил України та розширення допомоги ветеранам, включно з реабілітаційними ініціативами та логістичними проєктами;
- координація гуманітарної допомоги, організація благодійних заходів та розбудова мережі волонтерів;
- поглиблення економічної взаємодії, підтримка підприємництва, залучення інвестицій, створення промислових

кластерів та бізнес-платформ;

– обмін досвідом, реалізація інфраструктурних й інноваційних проєктів, формування спільних робочих груп.

Під час зустрічі Костянтин Товстуха ознайомився з роботою структур Чернівецької обласної ради, зокрема її комунальних підприємств. Він також розповів про ситуацію в прифронтовій Сумщині та особливості роботи місцевої ради в умовах постійних обстрілів, зокрема про проведення сесій в укриттях.

Микола Гуйтор підкреслив важливість співпраці між регіонами під час війни та відзначив стійкість Сумщини.

Джерело: Чернівецька обласна рада

ЗИНОВІЙ БРОЙДЕ

радник голови облдержадміністрації,
директор ДНТЦ «Екоресурс»,
кандидат технічних наук

МІЖНАРОДНА І ВНУТРІШНЯ МІЖТЕРИТОРІАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ЧИННИК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ І ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН

З античних часів мобільність людей, товарів, послуг і коштів була ознакою розвиненості кожної території задовго до формування сучасних європейських держав, зверхність яких була остаточно визначена лише Вестфальським миром у 1648 році за результатами Тридцятирічної війни. Взаємодія міст, громад, регіонів і країн по зручних шляхах сполучень через водорозділи та по річкових басейнах, через узбережжя морів і судноплавство завжди була одним з ключових чинників сталого соціально-економічного і просторового розвитку та мирних взаємовідносин.

По мірі становлення держав і кордонів між ними ця взаємодія все більше розгалужувалась на внутрішню і міжнародну, коли безпекові, нормативно-правові, прикордонні, котребандно-митні, а іноді й ксенофобічні бар'єри ускладнювали транскордонну співпрацю (ТКС). Частіше це відбувається навіть всупереч економічним і соціальним інтересам громад, регіонів і країн.

Тому розвиток ЄС системно поєднує сучасне відродження «Європи Регіонів» з міжтериторіальним співробітництвом і мінімізацією впливу міждержавних бар'єрів, на що з 1980 року спрямовано Мадридську конвенцію країн – учасниць Ради Європи і, надалі, діяльність Асоціації європейських прикордонних регіонів (AEBR) і Асамблеї

регіонів (AER). Такий підхід досі залишається основою транскордонної взаємодії на європейському континенті для країн, регіонів і громад згідно з їх національним законодавством і спільними правилами, які узгоджуються кожною державою при ратифікації нею цієї Конвенції та її додаткових протоколів.

Для країн, що після «дестройки» СРСР і Варшавського договору обрали СНД, ТКС мало стати одним з найбільш ефективних засобів просування європейської інтеграції, що був визначений серед основних пріоритетів співпраці з ЄС і почав активно втілюватись в Україні у суцільному ланцюжку спільних єврорегіонів вздовж кордонів України з межуючими країнами ЄС: «Буг», «Карпатський», пілотний «Верхній Прут», «Нижній Дунай», а також українсько-молдавський «Дністер» (Рис. 1-а).

На основі аналізу напрацювань перших транскордонних проєктів в Україні, СНД і у зазначеному ланцюжку спільних єврорегіонів та їх обговорення Робочою групою з міжрегіонального і прикордонного співробітництва Центральноєвропейської Ініціативи (ЦЕІ), до головних завдань Концепції державної регіональної політики було включено одночасне забезпечення внутрішньої згуртованості та транскордонної співпраці, а саме:

- зміцнення економічної інтеграції

регіонів з використанням переваг територіального поділу і кооперації праці, що є одним з головних чинників підвищення конкурентоспроможності держави на міжнародних ринках;

- налагодження міжнародного співробітництва у сфері регіональної політики, наближення національного законодавства з цього питання до норм і стандартів ЄС, а також розвитку транскордонного співробітництва як дійового засобу зміцнення міждержавних відносин та вирішення регіональних проблем.

Сьогоднішній стан міжтериторіальної взаємодії громад і регіонів України з партнерами у ЄС охоплює широке поле зв'язків і форм цієї співпраці, які за останні десятиріччя доповнено такими принциповими пріоритетами як, зокрема, енергетичний та інформаційно-комунікаційно-безпековий. Водночас за результатами реформи децентралізації активізувалась і внутрішня згуртованість та міжтериторіальна кооперація між українськими суб'єктами на основі положень законодавства про співробітництво територіальних громад.

Таке бачення стратегічної ролі ТКС у регіональній політиці було підтримане на першому виїзному засіданні Парламентського комітету Україна – ЄС, Світовим банком та, надалі, за пропозицією Мінрегіону – при укладенні Меморандуму про співпрацю з Єврокомісією.

Розбудова транскордонної співпраці в Україні, включаючи ініційовану в 2000 році розробку Закону «Про транскордонне співробітництво», ґрунтувалась на Мадридській конвенції та двох її додаткових протоколах. Але в ході розширення ЄС цього «м'якого» інструменту виявилось недостатньо для розв'язання сумісних транскордонних проблем членів ЄС у полі одночасної дії відмінних вимог національного права і спільного законодавства ЄС (*Acquis communautaire*) та засобів підтримки Структурними фондами, Interreg та іншими

інструментами ЄС.

Для подальшого розвитку ТКС ЄС ініціював Регламентом № 1082/2006 у 2006 році формування (переважно, на базі єврорегіонів) Європейських об'єднань територіального співробітництва (EGTC). Метою було полегшення і покращення умов ТКС у прикордонній, транснаціональній, міжрегіональній і міжтериторіальній формах співпраці членів ЄС. Це передбачає передбачають відповідну правосуб'єктність осіб, учасниками яких можуть бути не тільки держави, органи регіональної чи місцевої влади, а й громадські організації чи інші зацікавлені юридичні особи, що дає можливість якнайширшого врахування інтересів всіх мешканців територій учасників EGTC.

Таким чином, після 2006 року об'єднання транскордонного співробітництва, започатковані єврорегіонами, набули дві окремі нормативно-правові основи та можливості фінансування. Оновленим Законом України визначена участь в них українських суб'єктів у наступних формах:

EGC – Європейські єврорегіональні об'єднання відповідно до III (Утрехтського) протоколу до Мадридської конвенції, які не передбачають механізмів фінансування інструментами ЄС;

EGTC – що утворюються і функціонують згідно з доповненнями, внесеними Регламентом № 1302/2013 (офіційних перекладів означених регламентів українською мовою не виявлено).

У процесі підготовки ЄС Регламенту № 1082/2006 і його дискусування за української участі в рамках співпраці з CEI та Асоціацією європейських прикордонних регіонів (AEBR) і з Інститутом міжнародної соціології в Горіції (ISIG), до п. 16 преамбули цього акту ЄС було включене наступне положення: «Добір заходів Співдружності, що дозволяють створення EGTC, не повинен, однак, виключати можливість участі суб'єктів з третіх країн у EGTC, утвореному відповідно до цього Регламенту, якщо законодавство третьої країни

або угоди між державами-членами та третіми країнами це дозволяють».

На цих підставах необхідність українського інтегрування до EGTC ініціювалась у постанові ВРУ від 27.06.2007 №. 1242 за результатами парламентських слухань «Про інтенсифікацію співробітництва України з ЄС у рамках єврорегіонів та перспективи транскордонного співробітництва». Йшлося про вироблення нормативно-правової та інформаційно-методологічної основи для залучення українських суб'єктів і учасників транскордонного співробітництва до створення нових чи включення у існуючі EGTC, які формуються, функціонують і фінансуються коштом ЄС виключно за *Acquis communautaire* та законодавством країн – членів ЄС на їх території. Відповідні пропозиції були представлені 04.06.2010 на 5-му засіданні Консультативно-дорадчої ради з питань розвитку єврорегіонів і транскордонного співробітництва при Мінрегіонбуді України.

У наступному багатосторонньому обговоренні подальшої розбудови системи EGTC ці українські пропозиції презентувались в рамках спроб розробки Стратегії ЄС для Карпатського регіону в Комітеті Регіонів ЄС 05.10.2010, 25.11.2011, 28.05.2013 та 25.11.2015.

Суттєве покращення умов для української

участі у EGTC відкрив ухвалений у 2013 році Регламент ЄС 1302/2013. Зокрема, стало можливим створення EGTC лише однією країною-членом ЄС разом з учасниками з третіх країн, які мають сумісний кордон з ЄС та підпадають у сферу дії спільних транскордонних чи транснаціональних програм Європейської територіальної співпраці. Цей Регламент також спростив і пришвидшив процедуру створення EGTC, а його установчу угоду визначив основним документом, що регулює основні аспекти функціонування та управління EGTC, а також розширив список його можливих учасників, включаючи певні групи приватних осіб.

Ще до остаточного ухвалення Регламенту 1302/2013, Чернівецькою областю і Сучавським повітом Румунії під егідою пілотного Єврорегіону «Верхній Прут» було розпочато підготовку формування EGTC «Транс-Буковина» (Рис. 1-б). Але ретроградні процеси щодо Угоди про асоціацію, які призвели до Революції Гідності, заблокували цей процес. Причини та наслідки тих подій нескладно зрозуміти з Рис. 1-в). Згортання євроінтеграційних процесів на основі напрацювань у спільних єврорегіонах з країнами ЄС відбувалось одночасно з бурхливим розвитком ТКС на сході України, результатом чого стала карта агресії 2014 року та повномасштабної війни у 2022 році.

Рис.1 а) – суцільна система спільних єврорегіонів України з країнами ЄС

У К Р А І Н А
ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА **ЧЕРНІВЕЦЬКА**
ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ **ОБЛАСНА РАДА**

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

“ ” _____ 2013 р.

№ _____

**Про Спільну робочу групу зі
створення Європейського
об'єднання територіального
співробітництва**

Керуючись статтею 9 Закону України «Про транскордонне співробітництво», Постановою Верховної Ради України від 27 червня 2007 року № 1242-V «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про інтенсифікацію співробітництва України з Європейським Союзом у рамках євро регіонів та перспективи транскордонного співробітництва» і Резолюцією спільного засідання Чернівецької обласної ради (Україна) та Сучавської повітової ради (Румунія) 23 листопада 2012 року, схвалено рішенням XIV сесії обласної ради VI скликання від 14 березня 2013 р. №3-14/13, відповідно до рішень робочої зустрічі голови Чернівецької обласної державної адміністрації М. Папієва і голови Чернівецької обласної ради М. Гайничеру з головою Сучавської повітової ради Румунії К. Некіфором від 05 березня 2013 року щодо формування на базі Єврорегіону «Верхній Прут» Європейського об'єднання територіальної співпраці «Транс-Буковина» та листа Сучавської повітової ради Румунії від 29 серпня 2013 року № 15136 щодо проведення зустрічі експертів на МАПП «Порубне-Сірет» 02 вересня 2013 року:

1. Створити українську частину Спільної робочої групи з питань формування на базі Єврорегіону «Верхній Прут» Європейського об'єднання територіальної співпраці «Транс-Буковина» у складі, що додається.

2. Українській частині Спільної робочої групи організувати проведення робочої зустрічі з представниками румунської сторони на МАПП «Порубне-Сірет» 02 вересня 2013 року для узгодження питань подальшої діяльності Спільної робочої групи та попереднього визначення юридичних підстав

Рис.1 б) – узгоджений проєкт формування EGTC на базі пілотного Єврорегіону «Верхній Прут»

Рис.1 в) – російське бачення ТКС

Підґрунтям такого бачення є Комплекс заходів з виконання Мінських угод від 12.02.2015 (п.6 приміток до п.11) з подальшим розвитком у вихідній редакції Положення об Управленні президента російської федерації по приграничному співробітництву (указ от 02.10.2018 № 559):

« 4. Основными задачами Управления являются:

а) обеспечение деятельности президента российской федерации по вопросам приграничного сотрудничества с Республикой Абхазия, Республикой Южная Осетия и Украиной, а также по поручению президента российской федерации с иными сопредельными государствами».

За результати обговорень сучасних можливостей для утворення EGTC, узагальнених у постанові ВРУ від 21.09.2016 № 1537 за результатами парламентських слухань «Транскордонне співробітництво як чинник євроінтеграційних процесів України», на міжрегіональному рівні та за спільними пріоритетами Стратегії ЄС для Дунайського регіону та Ініціативи Тримор'я була вироблена дворівнева модель (С.32) подальшого просування до EGTC з українською участю.

1. Вступ.

1.1. Державна програма розвитку міжнародного територіального співробітництва на 2025–2027 роки (надалі – Програма), на підставі Звіту про прогрес України в рамках Пакета розширення ЄС у 2024 році, наголошує на важливості налагодження контактів на міжтериторіальному рівні щодо EGTC для ефективного впровадження багаторівневого управління та реалізації політики згуртованості ЄС на засадах, визначених главою 27 розділу V Угоди про асоціацію, стаття 448. у якій визначає пріоритетність таких «складових транскордонного і регіонального співробітництва, як транспорт, енергетика, комунікаційні мережі, культура, освіта, туризм, охорона здоров'я та інших сфер, охоплених цією Уго-

дою, що містять елементи транскордонного та регіонального співробітництва, зокрема, розвитку транскордонного співробітництва щодо модернізації, забезпечення обладнанням та координації роботи служб надання допомоги за умов надзвичайних ситуацій». При цьому, в Програмі підкреслена «проблема незадовільного рівня транскордонної мобільності, використання транскордонних публічних послуг з державами - членами Європейського Союзу та Республікою Молдова, що стримує транскордонне співробітництво».

1.2. У зв'язку з цим у Програмі реалізації міжнародного територіального співробітництва вважається за необхідне впровадження європейських підходів до регіонального розвитку, а також засобів підготовки українських територіальних громад до майбутнього управління та використання ресурсів інвестиційних і структурних фондів ЄС. Тому формування EGTC з українською участю розглядається як наступна стадія активізації процесів налагодження партнерств між українськими територіальними громадами усіх регіонів України та муніципалітетами іноземних країн на підставі укладених угод про партнерство, а також у межах неформалізованих контактів між органами місцевого самоврядування України та місцевими органами виконавчої влади іноземних держав. Одним із ключових завдань стає перетворення таких партнерств у сталі механізми взаємовигідної співпраці та реалізації спільних проектів у сферах взаємного інтересу. EGTC й є одним з таких механізмів, що продовжує вдосконалюватись і доповнюватись, зокрема у 2025 році напрацюванням ЄС щодо Інструменту розвитку і зростання прикордонних регіонів BRIDGEforEU.

1.3. У Програмі наголошується, що «в умовах майбутнього членства України в ЄС такі органи стануть однією з ключових інституцій для реалізації політики згуртованості, побу-

дови системи інтегрованого територіального (багаторівневого) управління, розвитку прикордонних територій та ефективного використання коштів ЄС». При цьому, в Програмі (бодай через 20 років) розглядається принцип (С.214), покладений у 2006 році в основу стратегії ЄС щодо програм Інструменту сусідства і партнерства (ENPI).

Він «передбачає здійснення комплексних заходів, спрямованих на активізацію участі місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування України та/або їх об'єднань у міжнародному територіальному співробітництві, зокрема: інституційне зміцнення системи координації міжнародного територіального співробітництва із застосуванням механізмів багаторівневого врядування, стимулювання розвитку інституцій міжнародного територіального співробітництва, розбудову міжнародних партнерств на регіональному та місцевому рівні, зміцнення спроможності суб'єктів та учасників міжнародного територіального співробітництва» з «оптимізацією використання фінансового ресурсу та його спрямування на підтримку проектів з високим мультиплікативним ефектом та відповідністю національним, регіональним та місцевим стратегічним пріоритетам».

Такий підхід повинен мати перевагу над нині практично всеохопним «наданням підтримки окремим ініціативам суб'єктів та учасників міжнародного територіального співробітництва, подальшим розширенням переліку партнерств без акценту на їх трансформацію у спільні реалізовані проекти у взаємовигідних сферах, демонстрацією локальних успіхів без формування спільної координаційно-інформаційної платформи міжнародного територіального співробітництва і здійснення постійного моніторингу потреб та проблем розвитку міжнародного територіального співробітництва».

1.4. Для цього, до ключових завдань Програми, що спрямовані на зміцнення

інституційної спроможності суб'єктів та учасників міжнародного територіального співробітництва, віднесені:

- розроблення механізмів участі суб'єктів міжнародного територіального співробітництва у діяльності органів міжнародного територіального співробітництва, зокрема EGTC;

- інтеграція суб'єктів міжнародного територіального співробітництва України в європейські мережі співробітництва, налагодження ефективних каналів зв'язку між регіонами з метою поширення досвіду євроінтеграції та впровадження кращих практик місцевого самоврядування та регіонального розвитку;

- посилення участі агенцій регіонального розвитку у міжнародному територіальному співробітництві.

1.5. Згідно зі Звітом ЄС щодо інтеграції України від 04.11.2025 необхідно «вжити подальших зусиль для впорядкування та уточнення змісту та структури місцевих стратегічних документів, сприяння їх оцифруванню за допомогою Геоінформаційної системи і пов'язування їх з відповідними лініями фінансування на шляху до створення скоординованої та узгодженої системи планування, яка враховує стратегічне, просторове та бюджетне планування» (С.40), що 25 років тому пропонувалось для системи єврорегіонів України (С.82).

2. Передумови і нормативно-правові підстави.

Завдання і заходи з виконання Програми передбачають розроблення у 2026 році Методичних рекомендацій для участі українських суб'єктів міжнародного територіального співробітництва у створенні EGTC чи приєднання до нього.

Тому модель, що пропонується, можна розглядати як перший «драфт» передбачуваних Методичних рекомендацій (МР), розроблений на подальший розвиток положень попередніх МР, затверджених наказом Мінрегіону від 27.01.2009 № 46, і доповіді на

засіданні Консультативно-дорадчої ради з питань розвитку єврорегіонів і транскордонного співробітництва Мінрегіону 04.06.2010, Ці пропозиції були використані при утворенні EGTC «Tisza», як першої «лабораторії» таких утворень в Україні, враховуючи попередню спробу в Чернівецькій області (Рис. 1-6)), як одній з перших «лабораторій Європи Регіонів і транскордонної кластеризації».

Запропонована дворівнева модель передбачає:

2.1. Формування української частини EGTC, як юридичної особи – асоціації суб'єктів і учасників транскордонного співробітництва з можливим залученням інших необхідних сторін, що створюється і діє за законодавством України;

2.2. Інтегрування цієї української частини до юридичної особи EGTC, яка зареєстрована, функціонує і фінансується на території країни – члена ЄС за національним законодавством цієї країни відповідно до вимог *Acquis communautaire*.

3. Покрокова модель створення та реєстрації EGTC.

3.1. Формування української частини EGTC.

3.1.1. Нормативно-правовою основою для формування української частини EGTC, її інтегрування до EGTC, яке зареєстровано і діє на території країни-члена ЄС, та подальшого функціонування та фінансування, мають слугувати наступні законодавчі, нормативні та методичні акти і документи України:

Конституція України та міжнародні договори України, що регулюють відносини у цій сфері, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою.

Бюджетний кодекс України, зокрема в частині п. 13 ч. 3 статті 29.

Закон України «Про місцеве самоврядування», зокрема, ч. 2 статті 15, п.21-3, 33, 33-1, 33-2, 43 частини 1 статті 26; пп. 1)– 3) п. а), пп. 1), 3) п. б) статті 35; п.14) ч. 4 статті 42; п. 15-3) ч. 1 статті 43.

Закон України «Про засади державної

регіональної політики» в частині пп. 6), 7) ч. 2 статті 13; п. 9) ч.7 статті 19

Закон України «Про співробітництво територіальних громад».

Закон України «Про міжнародне територіальне співробітництво України» в частині статей 1; 5 ч.2; 6 - 7; 9 - 12; 14; 16-17; 19.

Закон України «Про місцеві державні адміністрації» в частині статей 13, ч.1. п.11) і 26, п.3.

Примірні форми договорів про співробітництво територіальних громад та додаткових договорів про приєднання до співробітництва, затверджені наказом Мініфраструктури від 05. 04.2023 №217.

Наказ Мінрегіонбуду від 27.01.2009 № 46.

Методичні рекомендації щодо міжнародного муніципального партнерства.

Міжмуніципальне і міжнародне співробітництво територіальних громад.

3.1.1.1. Окрім цього загального нормативно-правового підґрунтя, залежно від обраних і узгоджених пріоритетів, завдань і конкретних проектних напрямів діяльності EGTC та його українських учасників, мають також застосовуватись положення чинних законодавчо-нормативних і методологічних документів України специфічного секторального спрямування (зокрема, транспортного, енергетичного, інформаційно-комунікаційного тощо), наприклад МР щодо співпраці в сфері управління поведінкою з відходами, з урахуванням змін, що здійснюються відповідно до планів їх гармонізації з *Acquis communautaire*, у т.ч. шляхом пілотного опрацювання.

3.1.2. Підготовча стадія має починатись з аналізу наявних зовнішніх та внутрішніх передумов і можливостей (зокрема, із застосуванням SWOT- і кластерного аналізу та підходу Technology Foresight UNIDO). Це має здійснюватися кожним окремим потенціальним суб'єктом чи/та учасником транскордонного співробітництва, а також у контексті їх партнерства/асоціювання, згідно

з нормативно-правовим забезпеченням виконання вимог Закону України «Про співробітництво територіальних громад».

Водночас мають бути попередньо визначені можливості фахового та інформаційно-методичного забезпечення подальшої діяльності власними силами та/чи відповідного залучення/партнерства зі спеціалізованими структурами, зокрема, агенціями регіонального розвитку.

3.1.2.1. Вихідною інформацією для окреслення напрямів діяльності EGTC (за певною аналогією з вибором основних і додаткових кодів КВЕД при започаткуванні підприємницької діяльності) мають слугувати пріоритети, цілі та завдання стратегічних документів, а також звіти про їх стратегічну екологічну оцінку – від базових (див. 1.1.), макрорегіональних (зокрема, EUSDR і 3SI C211-234) і національних стратегій регіонального і секторального розвитку з критичним урахуванням конкретних стратегій місцевого рівня.

При цьому, слід звертати першочергову увагу на геопросторові чинники, як-от: геоландшафтні (зокрема ресурсні, басейнові, рельєфні, техногенно-безпекові тощо), наявні та перспективні особливості (обумовлені тяжінням до транспортних і енергетичних коридорів, сучасними тенденціями релокації та міграції, агро-лісовим і туристично-рекреаційним потенціалом тощо) з одночасним урахуванням тенденцій розвитку в країнах, регіонах і громадах, з якими передбачається співпраця у EGTC.

Додатковим чинником визначення перспективності транскордонного співробітництва та можливості утворення EGTC є виявлення зав'язків з потенційними партнерами і лобістами на усіх рівнях: від родинних відносин мешканців громад, що залучаються, і наявних діаспор (С.32) до історичних стосунків і сучасних спільних інтересів регіонів.

На цих підставах власних перспектив і можливостей міжтериторіальної

кооперації за інструментарієм Закону «Про співробітництво територіальних громад» має бути сформовано і попередньо узгоджене вихідне бачення перспектив утворення української частини EGTC.

3.1.3. Реєстрація української частини EGTC.

3.1.3.1. Після попереднього визначення перспективних пріоритетів, цілей і завдань створення EGTC з українського боку, потенційні українські партнери починають підбір можливих співзасновників сумісного EGTC у країнах ЄС. В першу чергу це наявні суб'єкти і учасники транскордонного співробітництва у спільних євро регіонах, у партнерських (зокрема, міжмуніципальних) стосунках, за відповідними рекомендаціями пошукових систем, зокрема INTEREG тощо.

3.1.3.2. На означеній основі та відповідно до положень Законів «Про співробітництво територіальних громад», «Про місцеве самоврядування», «Про міжнародне територіальне співробітництво України» та їх підзаконної нормативно-правової бази, разом з можливостями, що надаються законодавством України і міжнародною практикою для створення національних і міжнародних асоціацій, визначаються принципи функціонування української частини EGTC.

3.1.3.3. На цих підставах між українськими суб'єктами і учасниками укладаються і реєструються відповідні вихідні договори/угоди згідно із законодавством про співробітництво територіальних громад та з партнерами в країнах ЄС відповідно до законодавства про міжнародне територіальне співробітництво України, які закладають узгоджені передумови для подальшого утворення EGTC.

3.1.3.3.1. Договори про співпрацю між територіальними громадами, а також між територіальними громадами та іншими територіальними та владними структурами в Україні, які спрямовано на створення/приєднання до EGTC, мають укладатись згідно з положеннями статей 1, 5–11 Закону

України «Про співробітництво територіальних громад», орієнтуючись на примірні форми, затверджені наказом Мініфраструктури від 05.04.2023 №217, та погоджуватись і реєструватись у порядку, встановленому Мінвідновлення України.

3.1.3.3.2. Угоди про міжнародне міжтериторіальне співробітництво, які спрямовані на створення/приєднання до EGTC, мають укладатись відповідно до положень статей 15, 26, 35, 42 і 43 Закону України «Про місцеве самоврядування», орієнтуючись на примірні форми, затверджені Мінвідновлення та реєструватись у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

3.1.3.4. На утвореній таким чином нормативно-договірній базі в Україні створюється і реєструється національна асоціація за законодавством України, яка стає українською частиною EGTC. Її основними функціями є:

- узагальнення пріоритетів, цілей і завдань внутрішнього і транскордонного співробітництва членів асоціації та їх подальше необхідне корегування для перманентного вироблення і узгодження проектних ініціатив, що відповідають потребам членів асоціації та національним і міжнародним чинникам їх втілення;

- формування узгоджених з українського боку та з європейськими учасниками EGTC проектних заявок, а також пропозицій щодо сприяння їх реалізації, включаючи ініціювання необхідних змін у національному та європейському нормативно-правовому полі;

- завчасне визначення та узгоджене формування джерел фінансування спільних проектів їх учасниками, за рахунок коштів європейських фондів та інших доступних асигнувань згідно з положеннями бюджетного законодавства України та нормами ЄС;

- представлення на погодження EGTC українських проектних заявок та сприяння їх остаточному узгодженню і поданню аплікантами та партнерами проектів до

відповідних донорських структур і програм ЄС та України;

- представлення і захист інтересів учасників асоціації в ході розгляду, подання і остаточного ухвалення спільних проектів;

- отримання від EGTC фінансових (грантових) надходжень за спільними проектами та їх перерахування аплікантам і учасникам цих проектів відповідно до затверджених бюджетів і кошторисів;

- організаційно-методичне супроводження вчасного і якісного виконання аплікантами і учасниками проектних завдань, подання звітності та здійснення аудиторських дій для належного освоєння коштів проекту та відшкодування коректно обґрунтованих витрат;

- випереджуюче інтегрування результатів здійснюваних спільних проектів та нових проектних ініціатив української сторони до пріоритетних напрямів регіональних, національних і міжнародних програм і структур (зокрема, EUSDR, 3SI тощо) для забезпечення максимального сприяння їх втіленню та продовженню реалізації у наступних проектах.

3.2. Інтегрування української частини до EGTC, яке зареєстровано, діє і фінансується на території країни-члена ЄС.

3.2.1. Передбачається дві можливих форми формування/приєднання до EGTC з українською участю:

3.2.1.1. Приєднання української асоціації до вже сформованої структури EGTC в якості додаткового співзасновника чи учасника за вже укладеними нормативно-договірними відносинами.

3.2.1.2. Утворення з боку країн ЄС аналогічної(них) національної(них) асоціації(цій) та заснування ними міжнародної асоціації – власне EGTC, яка зареєстрована і діє в країні ЄС за національним законодавством цієї країни згідно з вимогами *Acquis communautaire*.

Серед низки переваг варіанту 3.2.1.2. слід особливо виділити його максимальну

як на внутрішньо-національному рівні, так і щодо приєднання інших країн та їх територіальних учасників.

3.2.2. Усі подальші процедури формування, реєстрації EGTC Комітетом Регіонів ЄС, функціонування і фінансування здійснюються міжнародною асоціацією – EGTC, в якій українська національна асоціація бере участь як її співзасновник на підставі статуту та регламентів, що відповідають національному законодавству країни реєстрації EGTC та *Acquis communautaire*.

Зміст і механізми формування за запропонованою моделлю EGTC, що зареєстроване у країні-члені ЄС і діє за законодавством цієї країни і *Acquis communautaire*, розробляються і реалізуються за участі української сторони, зокрема у відповідності до п.1 ст. 3, статей 4(3-а), 4-а та 7-8 Регламенту ЄС № 1082/2006,

змінених Регламентом ЄС № 1302/2013.

При цьому слід зважувати на те, що, згідно з п. 10 преамбули останнього Регламенту, характер діяльності такого EGTC має бути зосереджений переважно на цілях Політики згуртованості ЄС, оскільки «будь-які цілі співробітництва в галузі розвитку або економічного, фінансового та технічного співробітництва між лише однією державою-членом, включаючи її найвіддаленіші регіони, та однією або кількома третіми країнами, є лише допоміжними до цілей територіального співробітництва між державами-членами, включаючи їхні найвіддаленіші регіони, що ґрунтуються на політиці згуртованості ЄС».

На завершення статті висловлюється щира подяка В.П.Булату за неодноразове плідне дискусування її основних положень.

ГРОМАДИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ПІДПИСАЛИ 12 УГОД ПРО МІЖНАРОДНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З РУМУНСЬКИМИ КОМУНАМИ

В межах офіційного візиту делегації з Чернівецької області до Бухареста громади Чернівецької області 19 листопада підписали 12 угод про міжнародне територіальне співробітництво з румунськими комунами, зокрема:

- Вашківецька міська громада з комуною Молдова-Суліца (повіт Сучава);
- Новоселицька міська громада з комуною Апа (повіт Сату-Маре);
- Берегометська селищна громада з комуною Віктор Влад Деламаріна (повіт Тіміш);
- Великокучурівська сільська громада з комуною Дерска (повіт Ботошани);
- Горішньошеровецька сільська громада з комуною Штюка (повіт Тіміш);
- Кадубовецька сільська громада з комуною Хенешть (повіт Ботошани);
- Мамалигівська сільська громада з комуною Авремень (повіт Ботошани);
- Недобойська сільська громада з комуною

Киндешть (повіт Ботошани);

- Селятинська сільська громада з комуною Ізвоареле Сучевей (повіт Сучава) та комуною Ульма (повіт Сучава);
- Топорівська сільська громада з комуною Ремета (повіт Марамуреш);
- Юрковецька сільська громада з комуною Бетхаузен (повіт Тіміш).

Джерело: Чернівецька ОВА

БЕЗПЕКОВУ СИТУАЦІЮ В РЕГІОНІ ТА ПІДТРИМКУ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ОБГОВОРИЛИ ПІД ЧАС ЗУСТРІЧІ ПРЕДСТАВНИКИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОВА З АТАШЕ З ПИТАНЬ ОБОРОНИ ПОСОЛЬСТВ НІМЕЧЧИНИ ТА ШВЕЙЦАРІЇ В УКРАЇНІ

24 жовтня у Чернівецькій ОВА відбулася зустріч із аташе з питань оборони Посольства Федеративної Республіки Німеччина в Україні Торстеном Фрідріхом Фрісом та аташе з питань оборони Посольства Швейцарії в Україні Олафом Нідербергером.

Під час зустрічі йшлося про можливості співробітництва у безпековій, оборонній та інших сферах, обмін досвідом та налагодження партнерства на рівні регіонів.

«Чернівецька область – прикордонна і є важливим елементом у системі оборони західного кордону України. Одним із ключових завдань також є підтримка військових формувань, які виконують бойові завдання на лінії фронту. За дев'ять місяців 2025 року з обласного бюджету на підтримку Сил безпеки і оборони спрямували понад 60 млн грн. Загалом же спільно з громадами області на ці

потреби спрямували вже 246 млн. грн. Окрім того, діють регіональні програми підтримки захисників та їхніх родин», – зазначив директор Департаменту оборонної роботи Чернівецької ОВА Михайло Федик.

Високоповажним гостям розповіли також про організацію і проведення занять з базової підготовки громадян до національного спротиву, підтримку ветеранів і їхню соціальну адаптацію після звільнення зі служби, створення умов для реабілітації воїнів, які втратили здоров'я, захищаючи державу. Зокрема, запросили до партнерства у створенні на території області реабілітаційного центру, у якому б наші захисники могли отримати увесь комплекс реабілітаційних послуг як медичних, так і соціальних.

Представники Чернівецької ОВА подякували аташе з питань оборони Посольства Федеративної Республіки Німеччина в Україні Торстену Фрідріху Фрісу та аташе з питань оборони Посольства Швейцарії в Україні Олафу Нідербергеру за допомогу, яку надають їхні країни нашій державі у боротьбі проти ворога. Висловили сподівання на подальшу підтримку та розширення співробітництва, зокрема, сприяння у започаткуванні партнерства з регіонами Німеччини та Швейцарії.

Джерело: Чернівецька ОВА

ЧЕРНІВЦІ ВІДВІДАВ НАДЗВИЧАЙНИЙ І ПОВНОВАЖНИЙ ПОСОЛ КОРОЛІВСТВА БЕЛЬГІЯ В УКРАЇНІ ЛЮК ЯКОБС

Вперше з офіційним візитом у Чернівцях перебував Надзвичайний і Повноважний Посол Королівства Бельгія в Україні Люк Якобс.

Як інформує пресслужба Чернівецької ОВА, під час офіційної зустрічі з представниками крайової виконавчої влади йшлося

про можливості співробітництва та започаткування спільних інвестиційних проєктів і партнерства на рівні регіонів. Серед тем, які становлять спільний інтерес - управління історичною та культурною спадщиною, розвиток туристичної галузі.

Надзвичайний і Повноважний Посол Королівства Бельгія в Україні зустрівся також з Чернівецьким міським головою Романом Клічуком. В рамках зустрічі обговорили можливості співпраці в частині залучення бельгійських та європейських інвестицій, відкриття в Чернівцях виробництв з іноземним капіталом, а також налагодження побратимських відносин з бельгійськими партнерами.

Фото: Чернівецька ОВА, Чернівецька міська рада

ЧЕРНІВЦІ СПІВПРАЦЮВАТИМУТЬ З МІСТОМ МАНГАЙМ В РАМКАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ SUN4UKRAINE

12 Флагманських муніципалітетів України об'єднали в пари з 12 обраними європейськими містами, які беруть участь у Місії ЄС «100 кліматично-нейтральних та розумних міст», щоб налагодити зв'язки та просувати інноваційні рішення у сфері кліматичної нейтральності. Проєкт SUN4Ukraine передбачає співпрацю українських міст з ЄС для досягнення кліматичних цілей: розбудова потенціалу, технічна підтримка, взаємне

навчання для сталого розвитку.

«Радіємо, що нашим партнером став Мангайм, який також є нашим містом-побратимом. Разом з колегами впродовж наступних 18 місяців проаналізуємо спільні кліматичні виклики та можливості», – зазначають у Департаменті соціально-економічного розвитку та стратегічного планування Чернівецької міської ради.

ПРЕДСТАВНИКИ НОВОСЕЛИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ПРОЙШЛИ СТАЖУВАННЯ У ДАНІЇ

Стажування відбулося в рамках проекту міжнародної технічної допомоги з ULEAD з Європою / ULEAD with Europe «Зелене децентралізоване енергетичне планування та розвиток сільських територій», зокрема напрямку – розвиток сільських місцевостей.

Учасники стажування – секретар Новоселицької міської ради Ірина Мироненко та головний спеціаліст земельного відділу Володимир Костюк - відвідали муніципалітет громади, де презентували напрацювання щодо розвитку сільських територій, зокрема сіл Маршинці та Рокитне. Представили ключові потреби громади, плани покращення інфраструктури та можливості залучення партнерів для реалізації проектів. Обмін думками з данськими колегами дав можливість отримати корисні рекомендації та розширити перспективи подальшої співпраці.

Важливою частиною стажування стало ознайомлення з роботою місцевих освітніх і громадських інституцій. Делегація відвідала школу, де спостерігала навчальний процес, атмосферу співпраці та демократичні практики, зокрема вибори до шкільного парламенту.

Також учасники побачили будівництво нової сучасної школи у Ньюкебінгу та дізналися про підходи у Данії до створення комфортного освітнього середовища. Цей досвід став цінним для розуміння ефективних методів навчання, залучення учнів і розвитку громадянської активності.

Проектні менеджери муніципалітету Фред Данборг та Анна Топп-Густавсен окреслили напрями подальшої співпраці та наступні кроки партнерства.

Джерело: Офіційна сторінка Новоселицької міської ради у Facebook

ВИЖНИЦЬКА ГРОМАДА ЗМІЦНЮЄ ТРАНСКОРДОННУ СПІВПРАЦЮ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Вижницьку громаду відвідала делегація представників Національного управління туризму, ANAT Moldova, ANAT Румунії та партнерських туристичних організацій, які 28 листопада 2025 року взяли участь в інформаційному турі регіоном PrimTravel та Північною Буковиною. Мета візиту – оцінка туристичного потенціалу, обмін досвідом та зміцнення транскордонної співпраці у сфері туризму між Україною, Республікою Молдова та Румунією. Про це йдеться на сторінці громади у Facebook.

Під час програми делегація ознайоми-

лася з особливостями розвитку туризму в Буковелі, культурною та природною спадщиною Північної Буковини, інфраструктурою розміщення та унікальними туристичними можливостями регіону.

У Вижниці гості відвідали музей старожитностей та етнографії Буковинської Гуцульщини, ознайомилися з туристичною інфраструктурою громади, зустрілися з місцевою владою, обговорили перспективи розвитку туристичних напрямків та оцінили потенціал регіону як важливого туристичного осередку Карпат.

ЧЕРНІВЕЦЬКУ ОБЛАСТЬ З РОБОЧИМ ВІЗИТОМ ВІДВІДАВ НАДЗВИЧАЙНИЙ І ПОВНОВАЖНИЙ ПОСОЛ РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ В УКРАЇНІ ПАК КІЧАНГ

Як інформує пресслужба Чернівецької обласної ради, Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Корея в Україні Пак Кічанг зустрівся з виконувачем обов'язків голови обласної ради Миколою Гуйтором та начальником обласної військової адміністрації Русланом Запаранюком. Під час перемовин представлено ключові переваги регіону, його економічний потенціал, культурно-освітнє середовище та можливості для міжнародної

співпраці.

Пан Посол високо оцінив стійкість українського суспільства та здатність держави забезпечувати функціонування ключових інституцій, зокрема освітньої сфери, незважаючи на агресію та війнні виклики. Окремо він подякував буковинцям за гостинність і підтримку громадян Кореї, які перебували на території України, а також етнічних корейців, які знайшли прихисток у Чернівецькій області з початку повномасштабного вторгнення.

Під час зустрічі сторони окреслили можливі напрями подальшої співпраці та обговорили перспективні спільні ініціативи.

До складу корейської делегації також увійшли третій секретар Джонг Кйонг-бе та Почесний консул Республіки Корея у Чернівцях Володимир Кавуля.

Джерело: Чернівецька ОВА

ЧЕРНІВЕЦЬКУ ОБЛАСТЬ ВІДВІДАВ ГЕНЕРАЛЬНИЙ КОНСУЛ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В М. ЛЬВІВ ІРЖІ БОРЦЕЛ

Чернівецька область входить до складу очолюваного ним Консульського округу разом Волинською, Закарпатською, Івано-Франківською, Львівською, Рівненською і Тернопільською областями.

У Чернівецькій ОВА під час зустрічі з очільником крайової виконавчої влади Русланом Запаранюком обговорили можливості розширення співробітництва, реалізацію спільних проєктів у різних сферах, залучення інвестицій в економіку області та започаткування партнерств на рівні регіонів.

«Маємо чимало перспективних напрямів. Зокрема зацікавлені в агропромисловій кооперації. Чехія є вагомим аграрним виробником в Європі, з високими технологіями в агрономії та сільському господарстві. Тож, обмін досвідом

у вирощуванні нових культур, а також розвиток спільних підприємств з переробки, зберігання та експорту сільськогосподарської продукції є перспективними для обох сторін. У цьому контексті запропонував організувати бізнес-місію чеських інвесторів у Чернівецьку область. Ми зацікавлені і в розвитку альтернативних джерел енергії та залученні чеських інвесторів до реалізації таких проєктів в Чернівецькій області.

Подякував панові Генеральному консулу Чеської Республіки в м. Львів Іржі Борцелу за візит на Буковину, підтримку України та наших громадян, які знайшли прихисток у Чехії, а також за готовність сприяти у встановленні та розвитку партнерських відносин між Чернівецькою областю та регіонами Чехії», – йдеться у дописі Руслана Запаранюка.

АНАТОЛІЙ КРУГЛАШОВ

завідувач кафедри політології та
державного управління
Чернівецького національного
університету ім. Юрія Федьковича,
доктор політичних наук, професор

ВІДНОВЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна, розв'язана росією проти України, триває. Незважаючи на деякі оптимістичні прогнози щодо швидкого миру, які, на мій погляд, інколи мають вигляд навіть проявів капітулянтства, ми розуміємо, що ця війна є фундаментальною загрозою для кожного нас, України загалом і щонайменше для долі Європи. На жаль, вона руйнує долі наших громадян і негативно позначилася на багатьох сферах нашого життя: економічній, соціальній, політичній і, звичайно, на сфері публічного управління та адміністрування.

Органи місцевого самоврядування, територіальні громади, інститути місцевої влади потребують чіткої орієнтації в умовах, коли ресурси нашого суспільства значною мірою виснажені. Не стверджую, що вони вичерпані, — на щастя, ні. Але така необхідна нам зовнішня підтримка, особливо з боку тієї країни, яку ми (і не лише ми), все ще вважаємо №1 у світі — Сполучених Штатів Америки, дедалі частіше демонструє прояви значно більшої симпатії щодо нашого стратегічного противника, а не нас. В таких небезпечних і важких умовах нам потрібно провести глибокий аналіз, належну експертну і, звичайно, управлінську ревізію тих ресурсів, якими володіє наша країна. Маємо визначити, яку роль у їх використанні та спрямуванні можуть відігравати органи місцевого само-

врядування, територіальні громади, а також локальний і регіональний рівні публічного управління загалом.

На мій погляд, ці завдання вимагають усвідомлення того, що первинний імпульс консолідації нашого суспільства, який ми спостерігали та в якому брали участь після початку повномасштабного вторгнення в лютому 2024 р., значною мірою вичерпано. Тому нам потрібно шукати додаткові джерела стійкості, єдності й ефективності. Особливо якщо мова йде про систему публічного управління та адміністрування та її опори на підтримку громадян. І в цьому питанні перебільшити значення органів місцевого самоврядування просто неможливо.

Зупинюся на одному надзвичайно важливому, навіть вирішальному моменті. Безпекова ситуація в нашій країні настільки складна, що ми повинні бути особливо уважними до найціннішого, що маємо, — до наших людей, а отже, й до людських ресурсів країни. Ми бачимо, що за роки цієї війни втратили дуже багато. Частина наших громадян перебуває на тимчасово окупованих територіях, значна частина — за межами України. За різними оцінками, лише тих, хто залишив Україну, не менше ніж сім мільйонів, а можливо й вісім. І ось ми отримали доволі дивне рішення центральної влади, коли

восени цього року молодь 18–22 років (за підрахунками — понад сто тисяч осіб) залишила Україну, позбавивши її не лише потенціалу формування майбутніх захисників, а й додавши дефіциту робочих рук.

Брак працівників і нестача захисників відчувається як у справах на фронті, так і в тилу. Якщо раніше в Україні часто казали працівникам: «Не подобається — пиши заяву й їдь куди хочеш», то сьогодні, на жаль, такий управлінський підхід є не просто недопустимим — він є контрпродуктивним, якщо не злочинним. Сьогодні у територіальних громадах і на всіх рівнях влади ми повинні культивувати уважне ставлення до людей, особливо щодо тих, хто приносить користь суспільству і державі, чи то завдяки своїм професійним навичкам і здібностям, чи тому, що є захисниками або представниками силових структур, які допомагають зберегти нашу Україну.

Тому завдання номер один — це уважна робота з нашими людьми, вміння не допустити, щоб тенденції демографічної кризи або навіть, якщо точніше висловитись, демографічної катастрофи не стали незворотними й суттєво обмежили ресурси нашої стійкості та нашу здатність боротися за гідне майбутнє.

Наступний момент, на який необхідно звернути увагу, це, безумовно, проблема європейської та, особливо, євроатлантичної інтеграції, щодо якої нам сьогодні фактично «виламують руки» з Москви та й, як це не дивно, Вашингтона. Однак ми повинні добре розуміти, що євроатлантична інтеграція, як і європейська, має залишатися незмінним стратегічним курсом для нашої держави, від якого ми не можемо відмовитись під жодним тиском. Ми вже раз поступились спільному тиску і відмовились від ядерної зброї....

І якщо вести мову про участь органів місцевого самоврядування в цих процесах, то вона не обмежується лише виконанням відповідних приписів Конституції України,

законів, національних програм та політики центральних органів влади. Органи місцевого самоврядування мають власну надважливу активну роль, і спробую це пояснити на простому прикладі.

За роки після початку повномасштабного вторгнення наша Чернівецька область — і це справді предмет нашої гордості — суттєво розширила мережу партнерства та транскордонного співробітництва. Але дуже часто ми розуміємо транскордонне партнерство в суто прагматичному сенсі — як додаткові ресурси: наприклад, можливість отримати обладнання для медичних закладів та закладів освіти, ті ж самі генератори, техніку, пожежні машини, карети швидкої допомоги тощо. І це, безумовно, справді важливо. Але ми забуваємо про політичну й комунікативну функцію органів місцевого самоврядування. Чим більше розгалужена й ефективна мережа регіональних, районних та локальних партнерств, тим більше каналів комунікації з європейськими партнерами ми маємо. І цю місію просування та відстоювання інтересів України органами місцевого самоврядування, як і виконавчої влади, не можна недооцінювати.

Наступний дуже важливий аспект — це вивчення запитів наших громадян. Важко згадати, коли востаннє органи виконавчої чи представницької влади краю замовляли ґрунтовні дослідження громадської думки, тенденцій публічних настроїв, аналізу важливих питань розвитку регіону чи України загалом. Нині існує розрив між тим, про що думають громадяни, що їх хвилює, і тим, на основі чого ухвалюється управлінські рішення — від локального до національного рівня. Це породжує багато непорозумінь і помилок. І цей розрив між владою та громадянським суспільством потрібно наполегливо долати. Єдиний ефективний шлях — це не закриті ресурси спецслужб, які збирають інформацію для влади, а науковий аналіз і експертиза та їх максимально публічне обговорення в пошуках найбільш ефективних і результативних рішень.

Нарешті про ще один діяльності інститутів місцевого самоврядування, а саме про рівень кваліфікації наших посадових осіб. Очевидно, що регіональний обласний центр підвищення кваліфікації робить величезну роботу, і наша кафедра політології та державного управління ЧНУ імені Юрія Федьковича бере активну участь у процесі підготовки публічних службовців. Але система інформування, підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для публічної служби в умовах війни потребує значно більшої динаміки та змістовного наповнення. Так само органам місцевої влади — як виконавчої, так і представницької, варто спільно подумати над тим, як ефективно працювати з депутатським корпусом.

Сьогодні ми маємо певні прояви кризи легітимності влади, зумовлену, в тому числі, застаріванням результатів парламентських і президентських виборів 2019 року й місцевих виборів 2020 року. Нові вибори поки що проводити видається занадто складним, або

взагалі непосильним завданням. В цих умовах депутатський корпус місцевих рад також потребує особливої уваги та співпраці з науковцями та експертами. Важливо, щоб депутати, з одного боку, були чутливими до запитів громадян, а з другого — менш залежними від специфічних корпоративних чи групових інтересів. Звідси випливає потреба постійної взаємодії та інформування як посадових осіб місцевого самоврядування, так і депутатів.

Війна триває вже понад 11 років, і в умовах, коли повномасштабне вторгнення спричиняє руйнівні наслідки і впливає на морально-психологічний стан суспільства, нам необхідно виробити нову стратегію — не лише стійкості й протидії агресору, а й відбудови, відновлення, трансформації нашої держави та пошуку для неї гідного й безпечного місця не лише в Європі, а й у світі загалом. Сподіваюся, що на все це нам разом вистачить волі, сил, розуму, кваліфікації та завзяття.

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ ТА РУМУНСЬКИЙ ПОВІТ ТІМІШ ОФІЦІЙНО — РЕГІОНИ-ПАРТНЕРИ

Відповідну Угоду про співпрацю підписали 19 листопада в Парламенті Румунії з віцепрезидентом ради повіту Тіміш Аліном Поповічу під час відзначення 35-ї річниці від дня заснування Союзу українців в Румунії. «Це — перша угода між нашими регіонами, яка дозволить вивести співробітництво між Чернівецькою областю і повітом Тіміш на абсолютно новий рівень», — йдеться у дописі начальника Чернівецької обласної військової адміністрації Руслана Запаранюка у Facebook.

Документ передбачає тісну взаємодію та реалізацію спільних ініціатив і проєктів у галузі економіки, освіти, культури, сільського господарства, туризму тощо, а також відкриває нові можливості для взаємовигідної співпраці, сприятиме

європейській інтеграції України, зокрема реалізації нової Карпатської інтеграційної ініціативи.

Повіт Тіміш — вже третій регіон-партнер Чернівецької області в Румунії. У лютому цього року таку ж угоду підписали з Ботошанським повітом.

НАТАЛІЯ РОТАР

доктор політичних наук, професор
кафедри політології та державного
управління Чернівецького
національного університету
ім. Юрія Федьковича

МОДЕЛЬ СТІЙКОСТІ ТА СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: ФОРМУЄМО, АПРОБУЄМО, СТВЕРДЖУЄМО

Стійкість і спроможність системи місцевого самоврядування нашої області були чітко задекларовані вже в перший рік повномасштабної агресії. Про це свідчать результати, яких досягли територіальні громади, зокрема у роботі з внутрішньо переміщеними особами, а також ті напруження, які вони мають сьогодні у сфері ветеранської політики. Усе це вказує на те, що вони є спроможними, а отже, ми можемо говорити про спроможну систему місцевого самоврядування загалом.

Вже багато було сказано про те, як розвивається місцеве самоврядування в нашому регіоні, тому дозвольте зупинитися на тих напрямках, які, з одного боку, дозволяють зберігати стійкість і спроможність громад області в умовах повномасштабної війни, а з іншого – визначають перспективи, що дадуть змогу залишатися стійкою системою і після її завершення, після нашої перемоги. На мою думку, таких аспектів можна визначити багато, але я зосереджуся лише на трьох.

Перший аспект – це посилена увага територіальних громад до формування та відтворення функціональності інституту національного спротиву. Сьогодні ми часто говоримо окремо про ветеранську політику, окремо – про територіальну оборону, окре-

мо – про формування готовності населення до відсічі загрозам. Водночас низка держав, передусім країни Балтії, зуміли об'єднати всі ці складові в межах інституту національного спротиву. Саме на рівні територіальних громад їм вдалося сформувати відчуття належності до цього інституту, що потенційно підвищує їхню здатність до спротиву в разі масштабної агресії.

В усіх державах Балтії інститут національного спротиву вважається таким, що генерується й розвивається на рівні органів місцевого самоврядування та значною мірою, попри державну підтримку, фінансується саме з місцевих ресурсів. Важливо, що його функція полягає не лише у фокусі на окремих групах – ветеранах чи членах їхніх родин. Йдеться про формування спільного соціального поля, у якому і ветеран, і людина без такого досвіду відчувають відповідальність за стійкість власної громади до зовнішніх викликів і загроз. Таким чином, інститут національного спротиву – це не лише про стійкість у війні, а й про стійкість поза воєнними умовами. На мою думку, ця модель себе виправдовує і має розвиватися також на рівні українських територіальних громад.

Другий важливий вимір – це збере-

ження і культивування практик локальної демократії. Саме вони сьогодні здатні забезпечувати стійкість і спроможність територіальних громад, а в перспективі після перемоги — сприяти їх подальшому розвитку, зокрема в Чернівецькій області. Очевидно, що в умовах війни говорити про демократію складно. Неодноразово порушувалося питання про обмеження окремих прав громадян, неможливість проведення виборів і заміни депутатів, які вибули.

Однак локальна демократія не зводиться виключно до виборчого процесу. Вона охоплює також комунікацію між громадянами та органами місцевого самоврядування і використання доступних інструментів участі. Порівнюючи інструменти розвитку локальної демократії – передусім цифрові та деліберативні, – важливо зберігати між ними баланс. Цифрові інструменти часто здаються ідеальними, адже нібито скорочують дистанцію між людиною та владою. Проте виключна опора на них навпаки – із часом може цю дистанцію збільшити. Саме поєднання цифрових рішень із практиками безпосередньої комунікації та деліберації формує стійке середовище, готове протистояти зовнішнім загрозам.

Третій вимір – найбільш дискусійний, але його неможливо оминути. Йдеться про Закон України «Про публічні консультації», який набуде чинності через шість місяців після завершення правового режиму воєнного стану. Спостереження за дискурсом навколо цього закону – як на рівні громад, так і в політичному середовищі –

свідчать, по-перше, про спроби підмінити ним закон про консультації з громадськістю. Це є серйозною помилкою, адже публічні консультації та консультації з громадськістю – різні за своєю природою механізми. По-друге, увага більшості територіальних громад до цього інструменту поки що залишається мінімальною.

Водночас закон містить принципово важливу норму: суб'єктом публічних консультацій, предметом яких насамперед є економічний розвиток, може бути будь-яка зацікавлена сторона, зокрема й не громадянин України. Саме тому територіальні громади вже сьогодні мають чітко артикулювати власні інтереси, формувати поле своєї стійкості та готуватися до конкуренції з потенційними зовнішніми інвесторами. Це складне питання, але воно безпосередньо визначатиме, наскільки громади після війни будуть привабливими для проживання внутрішньо переміщених осіб, релокованих підприємств і, відповідно, для наповнення місцевих бюджетів.

Не можна не згадати й про міжмуніципальне співробітництво, яке наразі часто залишається лише на рівні декларацій. Водночас, з огляду на те, що Закон про публічні консультації ухвалено в межах пакета євроінтеграційних законів, можливостей для його зміни фактично не буде. Отже, готовність і стійкість територіальних громад необхідно формувати вже сьогодні, уважно вивчаючи ті перспективи й виклики, які закладає чинне законодавство.

ІННА ДУТЧАК

кандидат історичних наук, доцент,
ГО «Інноваційні обрії України»

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ. РОЛЬ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вагоме місце в системі заходів реформування освіти посіла проблема гуманітаризації в усіх її ланках. Передусім це стосується підвищення не лише статусу, а й змісту суспільно-гуманітарних предметів, бо очевидно, що технократизм і заідеологізованість вступили у суперечність із загальнокультурним і цивілізаційним розвитком.

Водночас суперечливі явища у впливі на зміст освіти пов'язані з тим, що у вітчизняній системі освіти досі не вироблено стандарту, який би зробив достатньо прозорою не лише необхідність, але й напрями, форми, сутність гуманітаризації.

Варто зазначити також про те, що підвищення статусу цього напрямку в освіті в переважній більшості пов'язується з кількісними показниками, тобто звільненням часу на вивчення гуманітарних предметів, часто без обґрунтування специфіки підготовки відповідних кадрів.

У окремих випадках, як показує практика, суспільно-гуманітарним дисциплінам штучно нав'язують функції розв'язання складних соціальних проблем, які не вирішуються на рівні загальнодержавних потуг.

Важливим напрямом гуманітаризації є реформування національної історичної освіти, що самим своїм призначенням

відображає український інтерес і перспективу, формує нове національно свідоме мислення.

Характерною рисою реформування історичних дисциплін є розробка в багатьох регіонах таких навчальних предметів, як «Оповідання з історії рідного краю», «Історія рідного краю», «Минуле і сучасне рідного краю», «Історія України та рідного краю» і відповідного навчально-методичного забезпечення.

Незважаючи на розмаїття назв, відмінності регіональних програм, підручників і посібників, всі вони відображають нові підходи в освітній суспільно-гуманітарній політиці.

Так, зокрема, прослідковується прагнення знайомити тих, хто навчається, з історією як наукою. Методичний апарат, дидактичний, ілюстративний, документальний матеріал свідчить про орієнтацію на формування національно-свідомої, державницької особистості. Нові посібники та підручники стають кращими з погляду емоційно-виховного впливу. Вивчається не лише внесок визначних політичних і культурно-громадських діячів, нові явища, що були поза межами суспільної уваги, але і життя та діяльність пересічних людей.

Процеси гуманітаризації здійснюються через синтез історичних подій конкретних регіонів з тим же періодом історії України, всесвітньої історії і визначення їх місця та ваги в загальноісторичному контексті. Це важливо, бо без глибокого розуміння історичних подій, процесів, які відбувалися в краї, без знань про минуле історичної спадщини сприйняття вітчизняної і світової історії буде викривленим і неповним.

Доцільно спиратися також на матеріали усної історії, з повсякденного життя власних родин, сусідів тощо. Це полегшує сприйняття вагомості тих чи інших подій великої історії, бо вони ніби наближаються до нас, якщо це сприймати через призму особистих історій родичів, інших добре знайомих людей і так засвоювати відповідний історичний матеріал.

Водночас відчутною є дія і вплив деяких історично зумовлених факторів, які визначають специфіку реалізації завдань гуманітаризації історичної освіти. Передусім вона зумовлена поліетнічністю, полікультурністю населення України, різним рівнем задоволення національних потреб в освітній сфері. Досвід засвідчує, що історія, традиції минулих поколінь різних етносів піддаються не завжди об'єктивному висвітленню, зустрічається викривлення фактів, подій, суті явищ.

Хибним є твердження, що успішна реалізація завдань гуманітаризації освіти через історичні дисципліни повинна спиратися лише на знання матеріальних процесів, явищ, фактів, ідей. Більш точним є переконання, що процес формування історичної свідомості має передбачати активну дію, особисту позицію, зацікавлене ставлення до дійсності, виро-блення нових поведінкових норм і ціннісних орієнтацій.

Сьогоднішніми суспільними реаліями значною мірою зумовлено те, що ставлення до історії в Україні різне – від суцільної апологетики до абсолютного відкидання, засудження чи навіть заперечення, що лише засвідчує надзвичайну суперечливість і складність

як різних процесів і подій, що відбувалися у минулому, так і всього, що має місце в новітній час. Тому дуже важливо спиратися на джерелознавчі матеріали, відкидаючи суб'єктивність, ідеалізацію, скептицизм.

Повертаючи справжню історію власної держави та народу України, при цьому акцентуючи увагу на традиційних і сучасних поглядах на українознавство, необхідно звертатися не лише до замовчуваних раніше, фальшованих історичних фактів, а й урахувати результати зарубіжних досліджень, які здебільшого є полемічними, неоднозначними в оцінках, але потрібними для формування об'єктивного, неупередженого викладання історичних і суміжних суспільних дисциплін.

Нові, як і попередні концепції, безперечно треба знати, але впроваджувати їх у регіональний історичний стандарт обережно, враховуючи, що позиція зарубіжних дослідників щодо історичного минулого України може бути суб'єктивною і навіть упередженою часом.

Водночас кожен вітчизняний дослідник, вчений, педагог, при всій його любові до України, повинен пам'ятати про серйозні небезпеки усякого шовіністичного сп'яніння. Патріотизм повинен перебувати під захистом совісті та правосвідомості.

У воєнний час гуманітарна освіта відіграє ключову роль у захисті прав людини, формуванні суспільної стійкості та сприянні досягненню миру шляхом поширення знань про міжнародне гуманітарне право. Вона допомагає впроваджувати принципи гуманності, запобігати жорстокості та надавати допомогу жертвам конфлікту, врівноважуючи, так би мовити, військові потреби та гуманні принципи.

Так, зокрема, захист прав людини через поширення і популяризацію знань з міжнародного гуманітарного права є частиною гуманітарної освіти, яка визначає правила ведення війни для захисту жертв конфлікту, таких як цивільні, поранені, військовополонені та інші вразливі групи.

Гуманітарна освіта допомагає суспільству краще розуміти причини та наслідки конфліктів, що сприяє розвитку стійкості та здатності до відновлення після війни.

Знання про гуманітарні принципи та міжнародне право можуть допомогти у формуванні культури миру та запобігати ескалації конфліктів, а також сприяти їхньому мирному вирішенню.

Гуманітарна освіта вчить розрізняти законні та незаконні дії під час війни, наголошуючи, що навіть під час збройного конфлікту необхідно дотримуватися певних обмежень, які забороняють зайве страждання.

Отже, аналіз якісних характеристик змісту освіти та світовий досвід переконують у необхідності реалізації окреслених завдань, пов'язаних із проблемою гуманітаризації освіти та визначення ролі гуманітарної освіти в умовах воєнного стану, що забезпечуватиме належний рівень свідомості громадян України, їхню інтелектуалізацію, а також розвиток вітчизняної системи освіти відповідно до сучасних світових тенденцій.

Кожен, хто береться за справу навчання та виховання в умовах воєнного стану, має опиратися на загальнокультурні цінності, апелювати до моральних принципів людини та суспільства.

ВАЛЕНТИНА ПІДГІРНА

доцент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту
Чернівецького національного
університету ім. Юрія Федьковича,
кандидат економічних наук

РОЛЬ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У ПІДТРИМЦІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

Сталий розвиток територіальних громад у сучасних умовах дедалі більше визначається не обсягом фінансових ресурсів, а здатністю територій ефективно мобілізувати людський капітал, знання та партнерські зв'язки. Повномасштабна війна суттєво загострила цю залежність, перетворивши питання розвитку на питання стійкості й виживання громад. За умов руйнування традиційних економічних ланцюгів, зростання міграційних потоків і підвищеного соціального навантаження саме заклади освіти набувають ролі ключових інституцій, здатних забезпечити безперервність розвитку навіть у кризових умовах. Освіта в такому контексті перестає бути виключно сферою

соціальної політики і дедалі частіше виступає чинником економічної, управлінської та просторової трансформації громад.

Чернівецька область є показовим прикладом цієї тенденції. Станом на жовтень 2025 року в області проживає понад 74 тис. внутрішньо переміщених осіб, що становить близько 8 % довоєнної чисельності населення області (890,5 тис. осіб станом на 01.01.2022). Такий рівень міграційного навантаження є вищим, ніж у більшості західних регіонів України, де частка ВПО зазвичай коливається в межах 4–6 %.

У поєднанні з прикордонним положенням, обмеженими промисловими потужностями та домінуванням сфери послуг це формує

особливі умови для регіонального розвитку, в яких ключовим ресурсом виступає саме людський капітал. За таких обставин освітні установи фактично виконують функцію інституційної опори громад, забезпечуючи не лише навчання, а й адаптацію населення до нових соціально-економічних реалій.

Реалізація цього потенціалу закріплена й на рівні стратегічного планування. Проєкт Плану заходів з реалізації Стратегії розвитку Чернівецької області на 2025–2027 роки передбачає підготовку та перепідготовку щонайменше 400 осіб, у тому числі ветеранів війни та внутрішньо переміщених осіб. У порівнянні з економічно більш потужними регіонами, зокрема Львівською або Київською областями, де аналогічні показники в абсолютному вимірі є вищими, для Чернівецької області цей орієнтир має особливе значення у відносному вимірі, оскільки спрямований на стабілізацію локальних ринків праці та запобігання соціальній маргіналізації вразливих груп населення.

Інституційною передумовою такої політики є розгалужена освітня мережа області, яка включає 337 закладів загальної середньої освіти, 30 закладів професійної (професійно-технічної) освіти та 6 закладів вищої освіти. На відміну від регіонів з менш щільною освітньою інфраструктурою, зокрема гірських або периферійних територій, Чернівецька область має збалансовану модель, у межах якої шкільна освіта забезпечує соціальну стабільність громад, професійна освіта – прикладні навички для локальної економіки, а вища освіта – аналітичну, управлінську та проєктну підтримку розвитку. У воєнний період саме останній компонент набуває критичного значення, оскільки громади потребують не лише виконавців, а й фахівців, здатних працювати з програмами відновлення, інвестиційними проєктами та донорськими ініціативами.

Поступово заклади вищої освіти регіону переходять від традиційної ролі постачальників кадрів до активних учасників процесів

управління розвитком. Формування стейкхолдерських платформ за участі органів влади, бізнесу, громадського сектору та освітян створює умови для інтеграції освітніх програм із реальними потребами територій.

У порівнянні з більш централізованими моделями управління, характерними для окремих регіонів України, така мережево-партнерська модель дозволяє швидше реагувати на зміни, коригувати пріоритети підготовки кадрів і забезпечувати зворотний зв'язок між освітою та ринком праці.

Особливо наочно потенціал закладів освіти проявляється у сфері туризму та рекреації, яка для Чернівецької області є одним із пріоритетних напрямів розвитку. Відповідно до оперативної цілі 1.4 Стратегії розвитку області, передбачено створення та облаштування рекреаційних об'єктів, туристичних маршрутів, у тому числі інклюзивних, туристичних притулків, а також розвиток промоційних і цифрових інструментів.

У цьому контексті заклади освіти можуть і мають відігравати роль інституційного ядра туристичного кластеру – аналога DMO (Destination Management Organization). На відміну від регіонів з масовим туризмом (Львівщина, Івано-Франківщина), де кластерні структури вже сформовані бізнесом, у Чернівецькій області саме університети здатні забезпечити:

- аналітику туристичних потоків;
- підготовку гідів, менеджерів дестинацій, розробників маршрутів;
- стандарти безпеки та інклюзивності;
- навчально-практичні туристичні центри.

Таким чином, освіта виступає не допоміжним, а системоутворюючим елементом туристичного розвитку громад.

В умовах значної кількості ВПО освітні установи виконують ще одну критично важливу функцію – зниження соціальної напруги та формування довіри. У порівнянні з регіонами, де ВПО розміщуються переважно у великих міських агломераціях, Чернівецька область має більш рівномірний розподіл

переселенців між громадами.

Це робить роль шкіл, коледжів і університетів як центрів інтеграції ще більш значущою.

Освітні програми, перекваліфікація, неформальне навчання та партнерство з громадами створюють умови, за яких внутрішньо переміщені особи переходять зі статусу «соціального навантаження» у статус активних учасників місцевого розвитку.

Практично, досвід Чернівецької області переконливо демонструє, що в умовах війни заклади освіти стають не лише елементом соціальної інфраструктури, а ключовими інституціями сталого розвитку громад. Вони

формують кадровий потенціал, забезпечують управлінську та аналітичну експертизу, сприяють інтеграції ВПО та можуть виступати центрами кластерного розвитку економіки, зокрема у сфері туризму.

У порівнянні з іншими регіонами України, Чернівецька область має конкурентну перевагу у вигляді щільної освітньої мережі та активної участі університетів у регіональному управлінні. Саме ця модель – «освіта як партнер громади» – може стати базою для післявоєнного відновлення та довгострокового сталого розвитку нашого регіону.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

21 жовтня відбувся міжрегіональний семінар «Штучний інтелект та цифрові технології у системі підвищення кваліфікації публічних службовців», організований Чернівецьким РЦПК. Серед учасників – керівники та викладачі регіональних центрів підвищення кваліфікації, державні службовці та представники органів місцевого самоврядування.

Мета заходу – розглянути сучасні виклики та можливості, які відкриваються перед освітніми інституціями в умовах цифрової трансформації публічного управління. Модерували семінар директор Чернівецького РЦПК Микола Ярмистий та заступник директора Чернівецького РЦПК Сергій Гакман.

Штучний інтелект вже є невід’ємною частиною нашої реальності, тому, за словами заступника начальника Чернівецької обласної військової адміністрації з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій та цифровізації Валентина Пабата, актуальним на сьогодні є питання, наскільки швидко ми навчимося ним користуватися, і наскільки вдало. ШІ замінює не людей, а рутинність, – підкреслив він. Головне у використанні штучного інтелекту – це дотримання правил без-

пеки, адже будь-яка інформація, завантажена у програму, стає загальнодоступною. Важливо не висвітлювати секретні документи, не використовувати персональні дані, а також обов’язково перевіряти все, що згенерував ШІ.

Директорка Генерального департаменту з питань професійного розвитку державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування НАДС Людмила Рикова зазначила, що в умовах, коли публічна служба повинна бути швидкою, ефективною і клієнтоорієнтованою, потрібно навчитися правильно використовувати інструменти ШІ. В центрі уваги має бути, насамперед, етична складова. У серпні 2025 року НАДС внесло зміни до загальних правил етичної поведінки державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування, які передбачають етичне та відповідальне застосування штучного інтелекту під час виконання посадових обов’язків. Також НАДС спільно з Міністерством цифрової трансформації та Вищою школою публічного управління розробили поради з відповідального використання ШІ.

З імпульсними доповідями виступили доктор наук з державного управління, професор ЧТЕІ КНТЕУ Юрій Королук та кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та державного управління ЧНУ ім. Ю. Федьковича Сергій Швидюк.

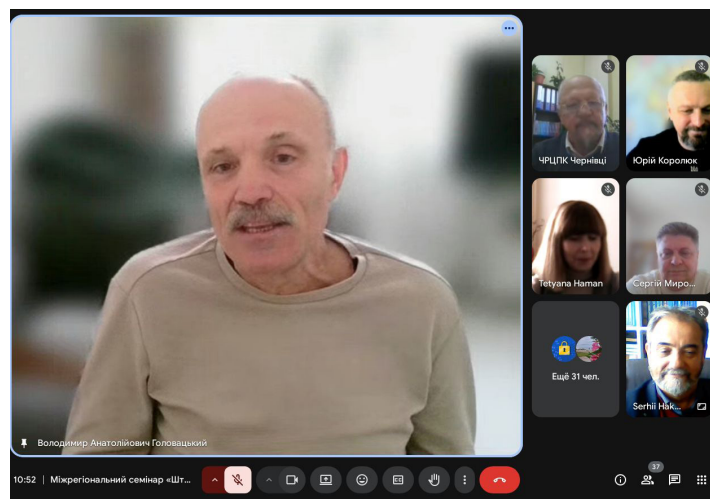
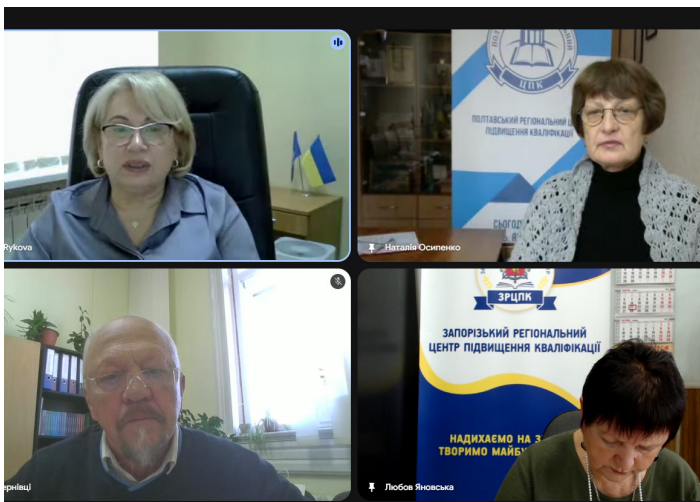
Штучний інтелект може посилити інтелектуальні складові викладача у процесі роботи. Він стає інструментом, який допомагає поглиблювати компетентність, урізноманітнювати методи викладання, індивідуалізовувати навчання, економлячи час, – акцентував увагу Юрій Королук.

Сергій Швидюк на прикладі програми NotebukLM від Google продемонстрував, як подібні інструменти можуть бути корисними у професійній діяльності. Зокрема NotebukLM – це інтелектуальна платформа, здатна опрацювати великі об'єми різної інформації та пе-

ретворити документи на інтерактивний контент: подкасти, резюме, візуалізації тощо.

Під час дискусії учасники обмінювалися досвідом та говорили про шляхи інтеграції інноваційних технологій у навчальний процес, спрямований на формування компетентностей сучасного публічного управлінця.

«Сьогодні інструменти штучного інтелекту відкривають перед системою підвищення кваліфікації нові можливості: цифрові рішення для моніторингу та аналітики навчальних процесів, вдосконалення змісту програм підготовки, створення персоналізованих освітніх траєкторій тощо. Тому варто використовувати їх, щоб зробити підвищення кваліфікації публічних службовців по-справжньому сучасним», – підсумував Микола Ярмистий.

МИКОЛА ЯРМИСТИЙ

директор Чернівецького
регіонального центру підвищення
кваліфікації, кандидат наук
з державного управління

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗМІН

Застосування технологічних (цифрових) інструментів в органах публічної влади стає основним чинником формування нової моделі публічного управління. Традиційні управлінські підходи дедалі менше відповідають сучасним суспільним процесам. Діяльність органів публічної влади потребує прозорості, оперативності та високої якості надання державних послуг.

Уже сьогодні цифрові технології істотно оптимізують управлінські процеси: державні послуги переводяться в онлайн-формат (портالي МВС, ДПС, платформа «Дія»); активно використовуються цифрові підписи та цифровізуються документи, замінюючи паперовий обіг; громадяни залучаються до ухвалення рішень через електронні петиції, онлайн-консультації, обговорення тощо; великі масиви даних використовуються для аналізу, прогнозування, оптимізації ресурсів, персоналізації послуг та ухвалення обґрунтованих рішень; автоматизується опрацювання звернень громадян, зокрема через застосування штучного інтелекту.

Технологічні зміни трансформують усю систему публічного управління, роблячи процеси більш прозорими, ефективними, доступними та орієнтованими на громадянина. В ланцюжку «фінанси – служ-

бовець – технології» визначальною ланкою виступає саме службовець. Від його спроможності працювати в умовах цифрових трансформацій залежатиме ефективність і результативність діяльності органу влади. Тому професіоналізація публічних службовців в умовах технологічних змін потребує системної підготовки персоналу та формування нової культури управління.

Результати моніторингу підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування Чернівецької області у 2023–2025 роках засвідчують чітку тенденцію: цифрова грамотність та вміння працювати з інструментами штучного інтелекту є одними з найбільш затребуваних напрямів професійного розвитку.

Для керівників структурних підрозділів органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування провідними компетентностями залишаються лідерство, прийняття ефективних рішень, комунікація та взаємодія, організація роботи та впровадження змін. Однак цифрова грамотність у цьому переліку займає першочергове місце. Спеціалісти органів публічної влади також вказують на те, що цифрова грамотність є важливою складовою їх професіоналізації.

Професійна компетенція публічних

службовців в умовах технологічних змін має базуватися на широкому використанні інтернет-ресурсів і відповідати таким вимогам:

- знати та уміти ефективно працювати з новими цифровими технологіями, застосовувати на практиці інструменти штучного інтелекту; працювати з платформами електронного урядування;
- проводити інформаційно-аналітичний супровід (моніторинг, прогнозування, планування, підготовка до прийняття рішень), проводити оцінку ризиків та готувати пропозиції для вирішення проблем громадськості, застосовуючи інтерактивні програми;
- здійснювати інформаційно-комунікативну діяльність (налагодження зв'язків з

громадськістю, застосування інструментів щодо проведення публічних консультацій та взаємодії з громадськістю, зокрема в режимі онлайн);

- дотримуватися високих стандартів етичної поведінки, безпеки, нової культури управління, орієнтованої на результат.

Професіоналізація публічних службовців в умовах технологічних змін — це постійний процес адаптації до технічного прогресу та освоєння нових можливостей цифрового середовища, що формує нову модель публічного управління. Подальший розвиток цифрової трансформації та впровадження інновацій, зокрема інструментів штучного інтелекту, вже найближчим часом стане основою в діяльності службовців органів публічної влади.

КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ, ЩО ПОСТАЛИ ПЕРЕД ГРОМАДАМИ ПІД ЧАС ВІЙНИ, РОЗГЛЯНУЛИ НА КРУГЛОМУ СТОЛІ

Експертний круглий стіл «Діяльність органів місцевого самоврядування в умовах війни», приурочений Дню місцевого самоврядування, відбувся 2 грудня у Чернівцях. Захід, організований Чернівецьким регіональним центром підвищення кваліфікації, зібрав науковців, представників місцевих органів влади та громадського сектору задля обговорення ключових викликів, що постали перед громадами під час повномасштабної війни.

«Комунікативні заходи до Дня місцевого самоврядування ми проводимо щороку, і для нас це не просто традиція,

а можливість підтримати професійний діалог між владою, науковою спільнотою та громадськістю. Завжди намагаємося обрати теми, які є найбільш актуальними для громад, адже саме місцеве самоврядування забезпечує сьогодні стійкість демократії і розвиток територій. Цьогоріч ми зосередилися на викликах воєнного часу та питаннях підтримки наших ветеранів — тих, хто потребує чіткої, скоординованої та людяної державної і місцевої політики», — зазначив директор Чернівецького РЦПК Микола Ярмистий.

Органи місцевого самоврядування працюють на сьогодні у досить складних умовах. Такі ключові питання як підтримка ЗСУ, допомога внутрішньо переміщеним особам, ветеранам та їх сім'ям, надання соціальних, освітніх, медичних та інших послуг, утримання інфраструктури тощо доводиться вирішувати в умовах суттєвого скорочення бюджетів, обмежених ресурсів, браку кадрів, недосконалої нормативно-правової бази та на фоні загального емоційного вигорання населення.

З імпульсними доповідями виступили Неля Малько — виконавча директорка Асоціації органів місцевого самоврядування Чернівецької області «Агенція розвитку громад Буковини» та Анатолій Круглашов — завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.

Під час дискусії представники громад ділилися досвідом, розповідали про залучення міжнародної підтримки, співпрацю з громадським сектором.

Значну увагу було приділено питанням стратегування, цивільного захисту, а також розвитку сучасної системи підтримки ветеранів і їхніх родин. Йшлося, зокрема, про важливість комплексної допомоги — від медичної та психологічної до створення нових можливостей для професійної самореалізації. За словами доповідачів, забезпечувати потреби ветеранів та їх родин максимально ефективно допоможе якісна

комунікація та чіткі механізми зворотного зв'язку, тісна взаємодія з громадськістю та ветеранськими організаціями.

Водночас учасники зауважили, що ці аспекти є складовою ширшого виклику — підтримання стійкості громадувоєнних умов. Зберегти цю стійкість та спроможність місцевого самоврядування допоможе, насамперед, увага територіальних громад до формування і відтворення функціональності інституту національного спротиву (складовими якого є і ветеранська політика, і територіальна оборона, і готовність населення до відсічі будь-яким загрозам), а також збереження і культивування практик локальної демократії.

Співорганізатори круглого столу — Чернівецька обласна рада, Асоціація органів місцевого самоврядування Чернівецької області «Агенція розвитку громад Буковини», Кафедра політології та державного управління ЧНУ ім. Юрія Федьковича.

СВІТЛАНА ШАРАГОВА

керівниця навчального відділу
Чернівецького регіонального центру
підвищення кваліфікації

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ У 2025 РОЦІ

Упродовж 2025 року діяльність Центру як закладу післядипломної освіти була спрямована на виконання плану-графіка підвищення кваліфікації державних службовців місцевих органів виконавчої влади, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад у Чернівецькому регіональному центрі підвищення кваліфікації на 2025 рік, затвердженого розпорядженням голови облдержадміністрації 13 січня 2025 року № 16-р «Про підвищення кваліфікації державних службовців місцевих органів виконавчої влади, посадових осіб органів місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад Чернівецької області у 2025 році»; реалізацію Статутних завдань закладу та Плану роботи Центру на 2025 рік, включаючи виконання додаткових завдань та окремих доручень вищих органів влади.

У 2025 року професійне навчання державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад Чернівецької області здійснювалося на підставі загальних та спеціальних програм підвищення кваліфікації, розроблених Центром та погоджених в порядку, встановленому наказом Національного агентства України з питань державної служби (далі – НАДС) від 10 жовтня 2019 року № 185-19 «Про затвердження Вимог до змісту і структури програм підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад». Організація навчан-

ня здійснювалася відповідно до наказу НАДС від 26 листопада 2019 року № 211-19 «Про затвердження Порядку організації підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування» та відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Центрі.

Змістове наповнення освітніх програм підвищення кваліфікації відповідало встановленому НАДС переліку пріоритетних напрямів (тем) для підвищення кваліфікації та регіональному замовленню, сформованому з урахуванням пропозицій щодо потреб у підвищенні кваліфікації працівників місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування Чернівецької області. Також були враховані рекомендації НАДС щодо особливостей організації роботи в регіональних центрах підвищення кваліфікації та проведення навчання державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування під час дії правового режиму воєнного стану.

Так, програми підвищення кваліфікації системно були спрямовані на виконання понад 35 нормативних документів за тематичними напрямами, означеними відповідними органами влади для виконання на регіональному рівні, та мали за мету розвиток професійних компетентностей державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування у сфері публічного управління та управління персоналом на публічній службі, зокрема в умовах

воєнного стану; з питань запобігання корупції та забезпечення доброчесності; євроатлантичної та європейської інтеграції; мовної підготовки, застосування державної мови у публічному управлінні; ефективних комунікацій; стресостійкості в умовах воєнного стану та збереження ментального здоров'я; цифрового розвитку та кібербезпеки; медіаграмотності; штучного інтелекту; гендерної рівності; реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми тощо. З огляду на означене, Центром у 2025 році розроблено та в установленому порядку погоджено з НАДС 15 загальних програм підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання.

Відповідно до погодженого Національним агентством України з питань державної служби, Чернівецькою обласною державною адміністрацією та Чернівецькою обласною радою Плану-графіка на 2025 рік в Центрі за різними програмами підвищення кваліфікації пройшли навчання 3979 осіб. З них 1607 державних службовців місцевих органів виконавчої влади, 1756 посадових осіб органів місцевого самоврядування, 535 державних службовців територіальних управлінь центральних органів влади та 81 депутат місцевих рад.

Загалом за загальними професійними (сертифікатними) програмами підвищення кваліфікації пройшли навчання 159 осіб, серед них 97 державних службовців місцевих органів виконавчої влади та 62 посадові особи органів місцевого самоврядування.

Особливу увагу було приділено організації та проведенню навчання за загальними короткостроковими програмами підвищення кваліфікації. Так, загальні короткострокові програми підвищення кваліфікації реалізовано у 85 навчальних групах для 3570 осіб: для 1491 державного службовця місцевих органів виконавчої влади, 535 державних службовців територіальних органів центральних органів виконавчої влади, 1473 посадових осіб місцевого самоврядування, 71 депутата місцевих рад.

Навчання за спеціальними короткостро-

ковими програмами підвищення кваліфікації проведено у 7 навчальних групах для 250 осіб: для 19 державних службовців місцевих органів виконавчої влади, 221 посадової особи місцевого самоврядування та 10 депутатів місцевих рад.

У 2025 році за загальними короткостроковими програмами підвищення кваліфікації у асинхронному режимі пройшли навчання 12 груп слухачів – 164 осіб, з них, 85 державних службовців місцевих органів виконавчої влади, 31 посадова особа місцевого самоврядування та 48 державних службовців територіальних органів центральних органів виконавчої влади. Також на цьому сайті слухачі зможуть в особистому кабінеті завантажити сертифікати про підвищення кваліфікації.

В частині виконання статутних завдань щодо надання методичної та інформаційної допомоги органам державної влади, органам місцевого самоврядування, фахівцями Центру постійно надавалась консультативна допомога місцевим радам з питань діяльності органів місцевого самоврядування та проходження служби в органах місцевого самоврядування, у тому числі під час війни; органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування – з питань підвищення кваліфікації публічних службовців.

Впродовж року Центр, як провайдер освітніх послуг, активно співпрацював з виконавчим апаратом та структурними підрозділами обласної державної адміністрації, апаратом обласної ради, територіальними громадами регіону та територіальними органами центральних органів виконавчої влади, спрямовуючи спільні зусилля на створення умов безперервного особистісного та професійного розвитку осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. Налагоджено взаємозв'язок, в особливих умовах дії воєнного стану, з районними державними (військовими) адміністраціями щодо підвищення кваліфікації їх працівників.

Продовжується співпраця з факультетом історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича.

ЯНА МЕЛЬНИЧУК

начальниця відділу комунікацій
та моніторингу навчання Чернівецького
регіонального центру
підвищення кваліфікації

ОЦІНКА ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ – ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

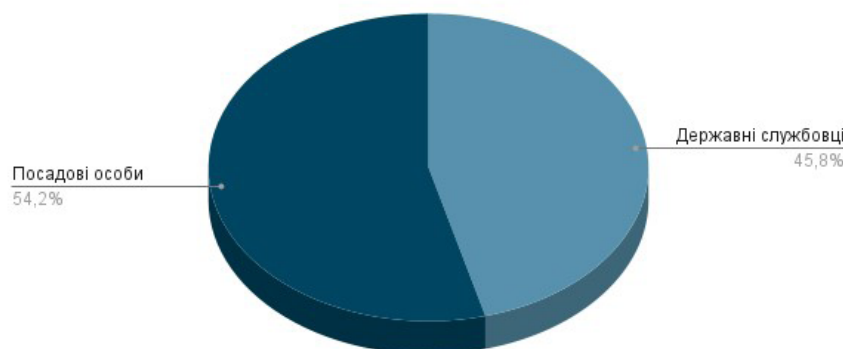
Оцінка якості освітніх послуг є важливим інструментом для забезпечення ефективності професійного розвитку публічних службовців. Систематичний зворотний зв'язок від слухачів дозволяє визначити, наскільки зміст навчальних програм, методи викладання та організація освітнього процесу відповідають актуальним потребам публічної служби та сучасним викликам.

Проведення анонімного опитування серед слухачів створює умови для відкритого й чесного висловлення думок та сприяє отриманню об'єктивної інформації про сильні

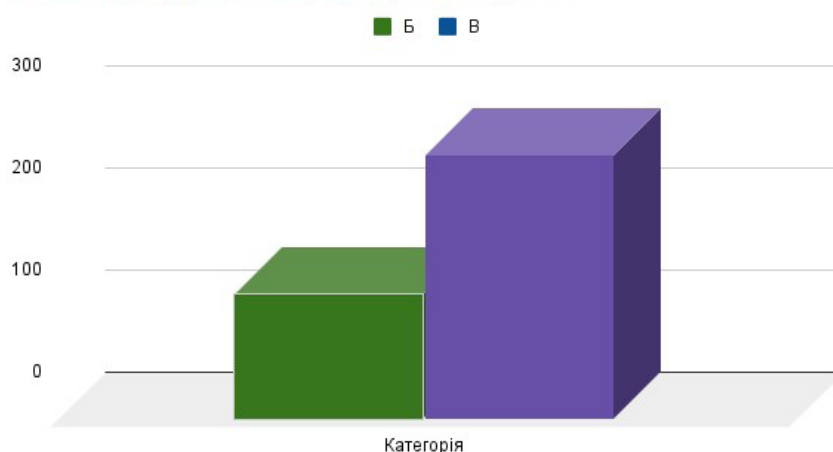
сторони діяльності центру та виявленню аспектів, що потребують удосконалення.

У період з 01 січня по 31 грудня 2025 року Чернівецьким регіональним центром підвищення кваліфікації було проведено анкетування серед слухачів щодо рівня задоволення навчальним процесом та організацією підвищення кваліфікації. В анонімному опитуванні взяло участь 829 осіб, з яких 380 осіб – державні службовці та 449 осіб – посадові особи органів місцевого самоврядування.

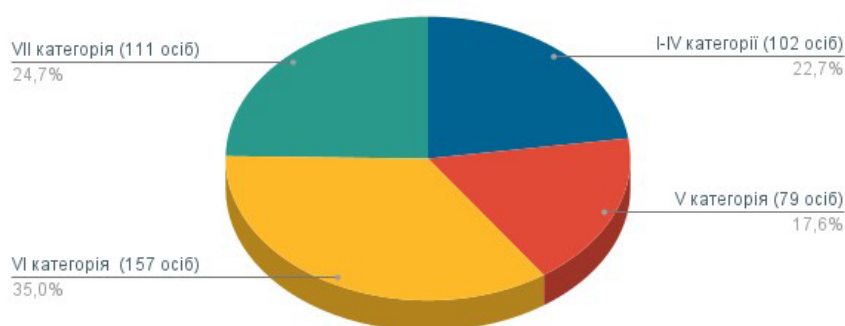
Взяли участь в опитуванні:

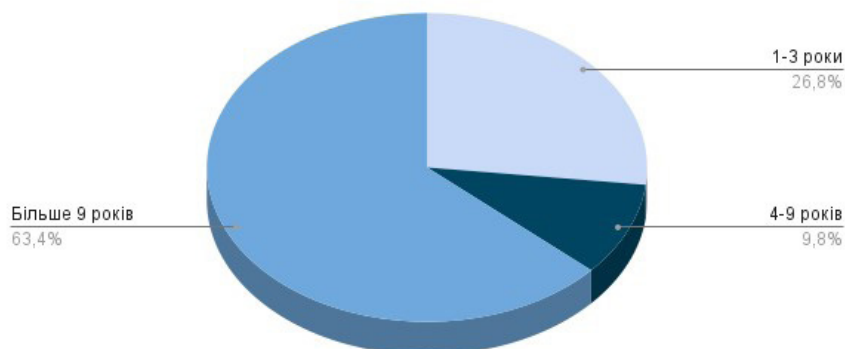
Вкажіть, будь ласка, Вашу категорію:

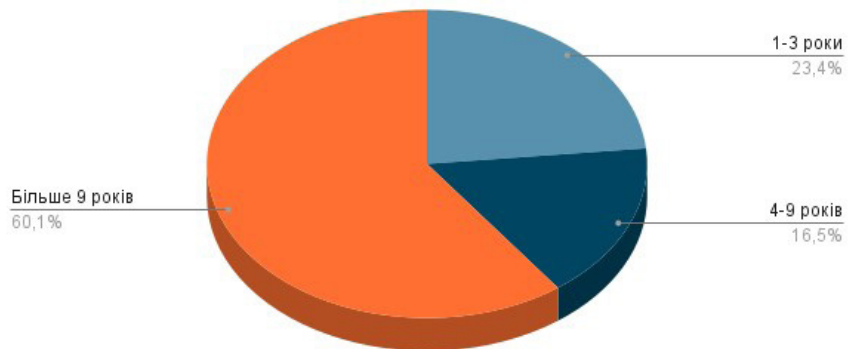
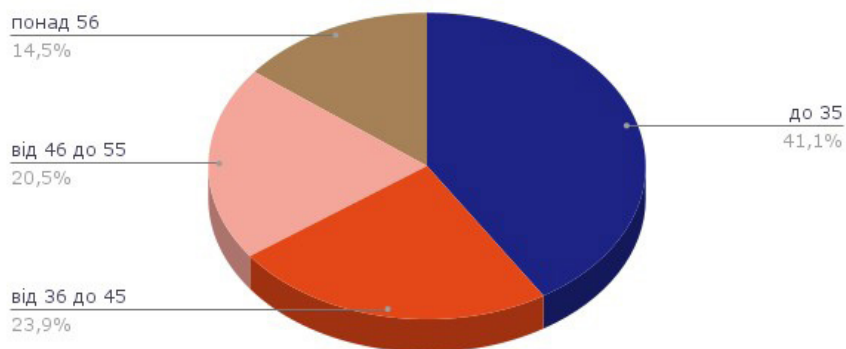
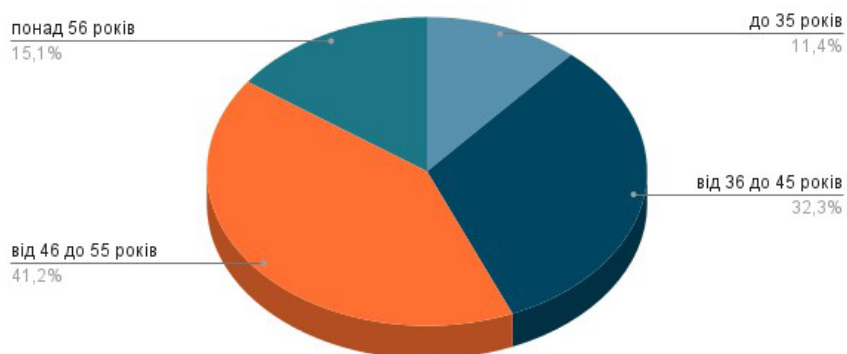

Вкажіть, будь ласка, Вашу категорію посади в органах місцевого самоврядування:

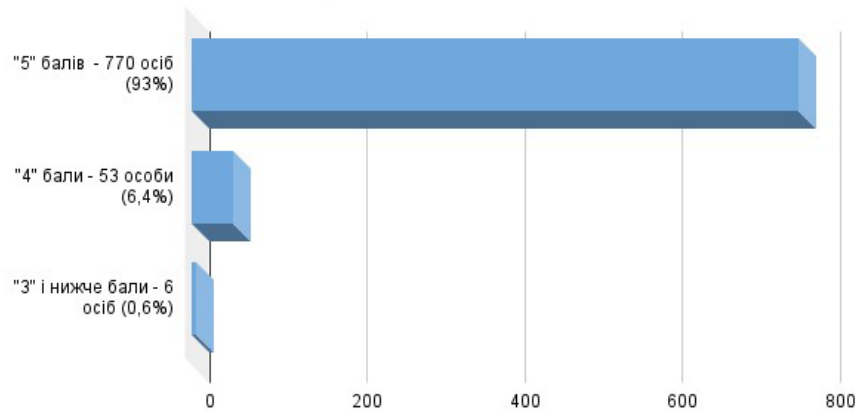
Ваш стаж державної служби:

Ваш стаж служби в органах місцевого самоврядування:**Ваш вік (для державних службовців):****Ваш вік (для посадових осіб):**

Слухачам було запропоновано дати і відкриті питання без формалізованих відповіді на запитання та оцінити їх за варіантів відповідей. Узагальнені результати п'ятибальною шкалою: де 5 – найвищий опитування нижче: бал, а 1 – найнижчий бал. Були передбачені

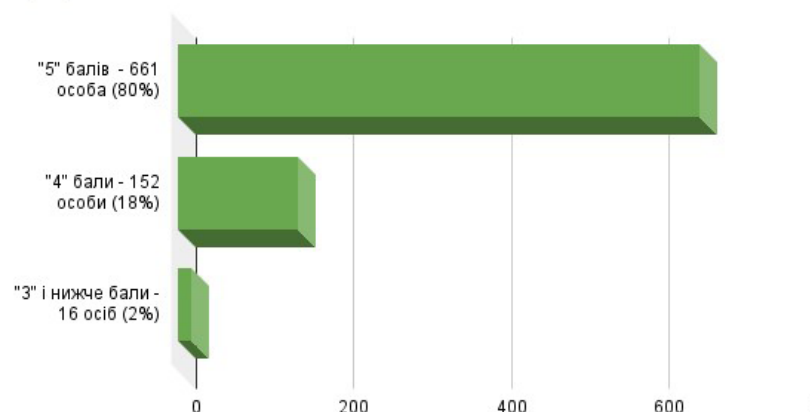
Оцініть роботу працівників Центру щодо організації навчального процесу:

Переважає більшість респондентів високо оцінила роботу працівників Центру щодо організації навчального процесу, що засвідчує ефективність адміністративної підтримки та якісну координацію навчальних активностей. 93% учасників опитування (770 осіб) поставили оцінку «5 балів», що демонструє високий рівень задоволеності організацією навчання. 6,4% респондентів (53 особи) оцінили роботу організаторів у «4 бали», що підтверджує загалом позитив-

не враження з окремими можливими побажаннями щодо покращення. Лише 0,6% (6 осіб) оцінили роботу на «3 бали» або нижче, що є мінімальною часткою та свідчить про поодинокі випадки нижчої задоволеності роботою працівників Центру. Отримані результати демонструють стабільно високий рівень організаційної підтримки, що є важливим чинником ефективного та комфортного навчального процесу.

Оцініть актуальність отриманих під час навчання інформації, знань, навичок:

За результатами опитування щодо актуальності інформації, знань і навичок, отриманих під час навчання, переважна більшість респондентів оцінила їх дуже високо.

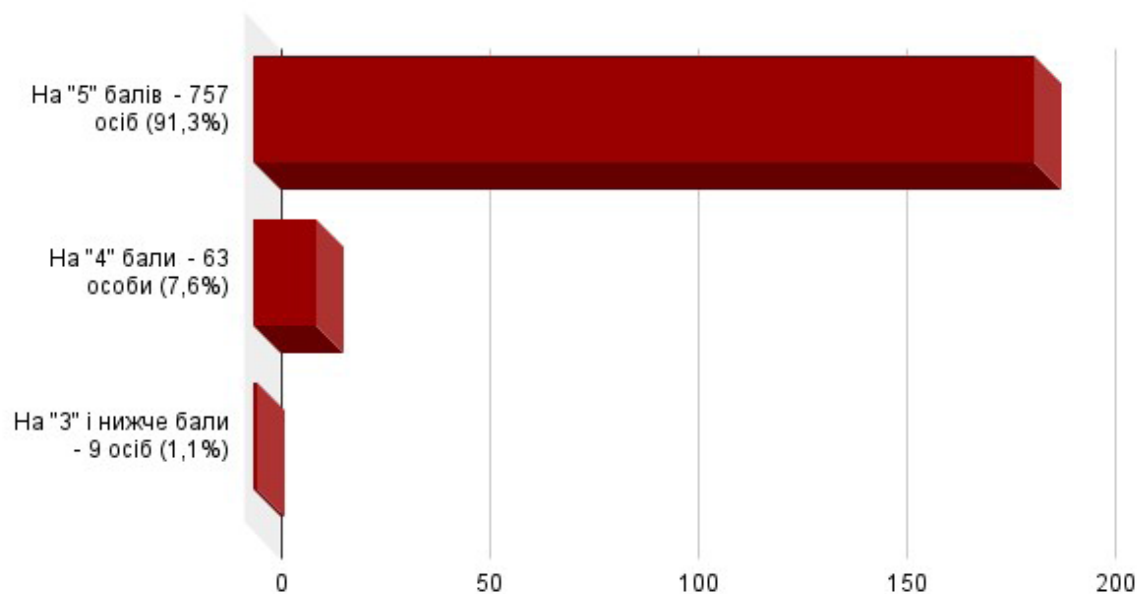
80% опитаних (661 особа) поставили оцінку «5 балів», що свідчить про високу практичну цінність отриманих знань та їхню відповідність освітнім і професійним потребам;

18% учасників (152 особи) оцінили актуальність у «4 бали», що також демонструє позитивне сприйняття навчального матеріалу;

лише 2% (16 осіб) поставили оцінку «3 і нижче», вказуючи на певні очікування, які не були повністю виправдані.

Загалом діаграма демонструє високий рівень задоволеності якістю та сучасністю навчального контенту серед респондентів.

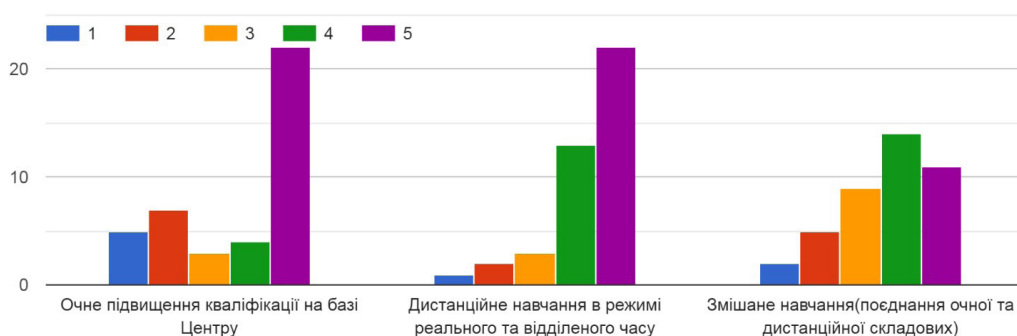
Оцініть професійні якості викладачів Центру:

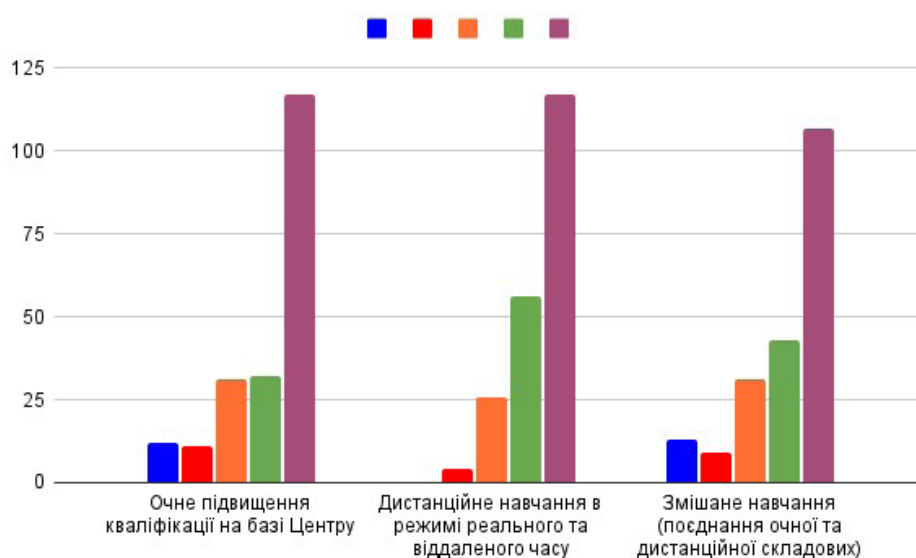
Опитування щодо професійних якостей викладачів Центру демонструє високий рівень довіри та задоволеності серед учасників. Так, 91,3% респондентів (757 осіб) оцінили професійність викладачів на «5 балів», що свідчить про високий рівень педагогічної майстерності, компетентності та вміння ефективно передавати знання. 7,6% опитаних (63 особи) поставили оцінку «4 бали», що також є позитивним результатом і підкреслює загальну якість навчального процесу. Лише 1,1% респондентів (9 осіб) оцінили професіоналізм викладачів на «3 бали» або нижче, що може вказувати на окремі випадки, де очікування слухачів не були повністю виправдані. Загалом результати свідчать про високий авторитет і професійну стабільність

викладацького складу Центру, що є однією з ключових умов успішного навчального процесу організацією навчання. 6,4% респондентів (53 особи) оцінили роботу організаторів у «4 бали», що підтверджує загалом позитивне враження з окремими можливими побажаннями щодо покращення. Лише 0,6% (6 осіб) оцінили роботу на «3 бали» або нижче, що є мінімальною часткою та свідчить про поодинокі випадки нижчої задоволеності роботою працівників Центру. Отримані результати демонструють стабільно високий рівень організаційної підтримки, що є важливим чинником ефективного та комфортного навчального процесу.

Які форми навчання, на Вашу думку, мають найбільшу ефективність? (оцініть від 1 до 5, де 1 – взагалі не ефективна, 5 – має найбільшу ефективність)

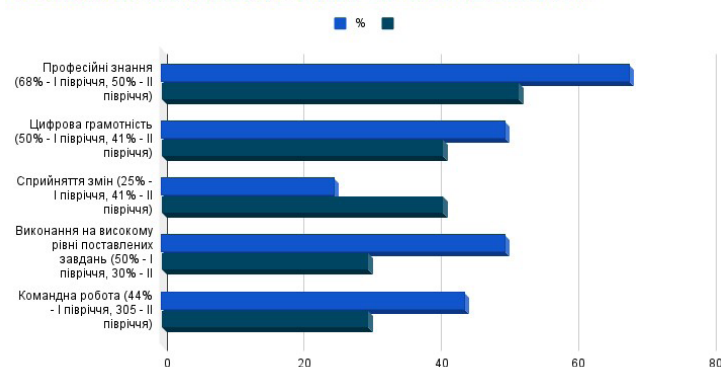
Результати опитувань за I півріччя

Результати опитувань за II півріччя

За оцінками респондентів найбільш ефективною є очна форма навчання. Позитивну динаміку демонструють дистанційне та змішане навчання, що вказує на адаптацію учасників до сучасних форматів освіти та визнання ефективності альтернативних форм навчання.

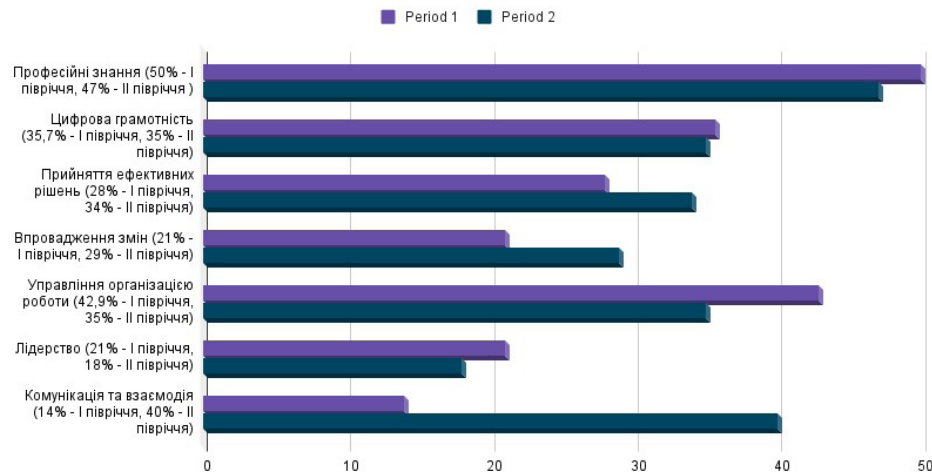
Оберіть професійну компетентність, за якою Ви б хотіли підвищити кваліфікацію наступного разу (для спеціалістів ОМС) (%):

Серед професійних компетентностей для підвищення кваліфікації, які були запропоновані респондентам-спеціалістам органів місцевого самоврядування, ключовими залишаються професійні знання. У I півріччі спостерігався високий інтерес до

цифрової грамотності та виконання завдань на високому рівні – ці теми залишаються актуальними і для II півріччя. Також у II півріччі фіксується зростання попиту щодо компетентності сприйняття змін.

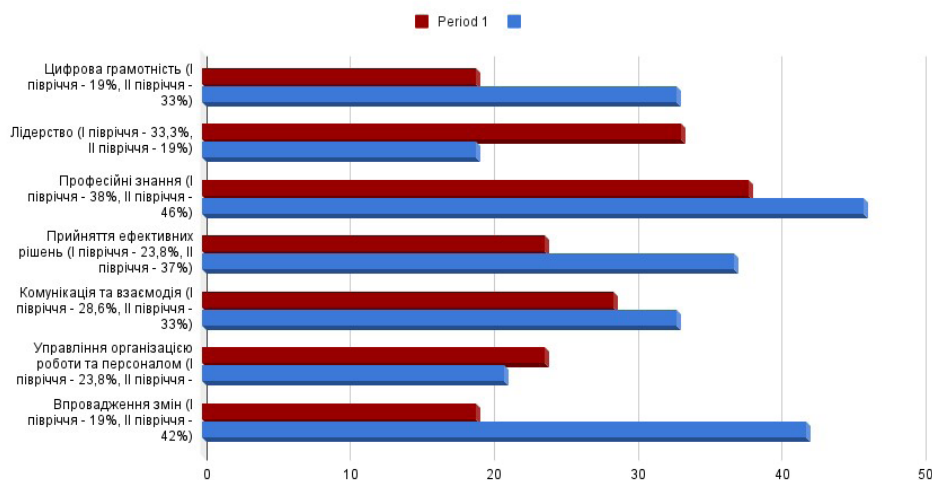
Оберіть професійну компетентність, за якою Ви б хотіли підвищити кваліфікацію наступного разу (для керівників в ОМС) (%):

У керівників органів місцевого самоврядування зміни більш диференційовані: за одними компетентностями попит зростає, за іншими — зменшується. Стабільно актуальною залишається потреба у професійних знаннях і цифровій грамотності. У II

півріччі помітним є зміщення фокусу в бік управлінських і комунікаційних навичок: зростає зацікавлення до компетентностей «Прийняття ефективних рішень» та «Впровадження змін», а також суттєво підвищився інтерес до теми комунікації та взаємодії.

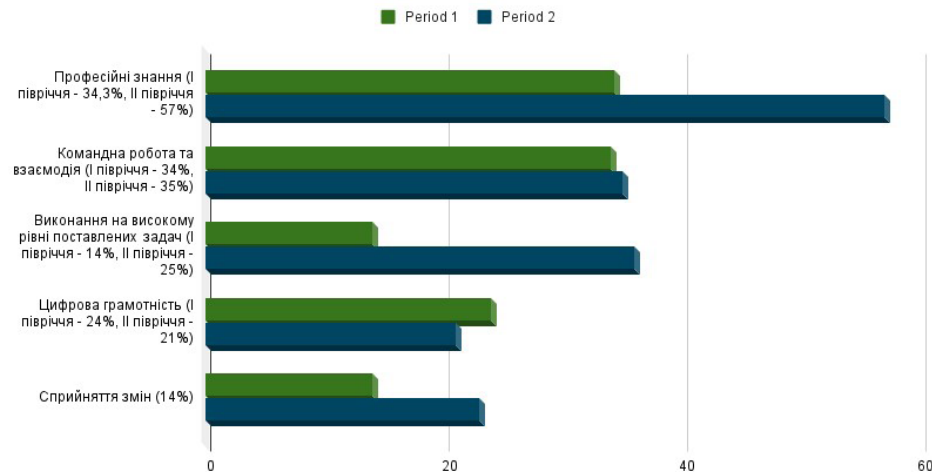
Оберіть професійну компетентність, за якою Ви б хотіли підвищити кваліфікацію наступного разу (для ДС категорії "Б") (%):

Результати опитувань державних службовців категорії «Б» свідчать про посилення запиту на професійні знання, прийняття ефективних рішень та впровадження змін. Стабільним залишається інтерес до

тем цифрової грамотності та комунікації і взаємодії. Загалом спостерігається перехід від лідерських навичок до практичних управлінських і адаптивних компетентностей.

Оберіть професійну компетентність, за якою Ви б хотіли підвищити кваліфікацію наступного разу (для ДС категорії "В") (%):

Діаграма щодо опитування державних службовців категорії «В» відображає як стабільні пріоритети, так і помітні зміни в запитах на розвиток. Беззаперечним пріоритетом є професійні знання, інтерес до яких суттєво зріс у II півріччі. Стабільно важливою залишається командна робо-

та та взаємодія, що говорить про сталу потребу в розвитку навичок, пов'язаних із комунікацією та взаємодією в колективах. Помітним є зростання компетентності щодо виконання завдань на високому рівні та сприйняття змін, водночас дещо знизилася потреба у цифровій грамотності.

КОМУНІКАТИВНІ ЗАХОДИ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО РЦПК У 2025 РОЦІ

Дорогі колеги!**Щиро вітаємо вас із Різдвом Христовим та Новим роком!**

Ці свята приходять до нас у непростий час, але саме вони нагадують про головне – світло, надію, єдність і віру одне в одного.

Рік, що минає, був сповнений викликів, напруженої праці та відповідальних рішень. Ми щиро дякуємо кожному з вас за професіоналізм, витримку й відданість своїй справі.

Дякуємо викладачам – за знання, мудрість і підтримку, за здатність надихати й тримати високу планку освіти навіть у складних умовах.

Дякуємо слухачам – за довіру до нашого центру, активність, прагнення до розвитку й готовність вчитися разом із нами.

Дякуємо нашим партнерам за те, що були поруч, підтримували, допомагали реалізовувати спільні ініціативи та підсилювали нашу роботу.

Дякуємо всім вам за те, що цього року були з нами – у взаємній довірі, співпраці та спільному прагненні до якісних змін. Саме завдяки вам наш центр залишається простором професійного зростання, підтримки та партнерства.

Нехай різдвяні свята принесуть у ваші домівки тепло, спокій і любов, а Новий рік подарує нові можливості, сили для звершень і впевненість у завтрашньому дні.

Бажаємо здоров'я, миру, натхнення та віри в Перемогу!

**З повагою і вдячністю
колектив Чернівецького регіонального центру
підвищення кваліфікації**

